

ON-LINE METODIKA POSTUPU POLÍCIE PRVÉHO KONTAKTU V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA

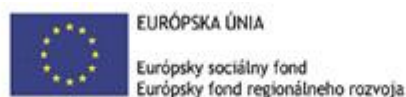
PRÍSTUP CITLIVÝ K OBETI

Vypracovala: Oľga Pietruchová, Ing. M.A.

Bratislava, 2020

Národný projekt Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie
OP LZ NP 2018/4.1.2/01

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje
www.esf.gov.sk

TEORETICKÁ ČASŤ

ÚVOD

Domáce násilie je pre mnohé obeť, spravidla ženy, traumatickou skúsenosťou, ktorá zásadným spôsobom ovplyvňuje ich život. Týrané ženy sa často veľmi dlhý čas snažia situáciu zvládnuť samy. Políciu sa odhodlajú privolať až vtedy, keď sa násilie vystupňuje a majú nevládnuteľný strach o seba i deti. Nedostatočné informácie a absencia dôvery môžu ženám brániť v tom, aby sa so žiadosťou o pomoc obrátili na políciu.

Polícia má pri potláčaní domáceho násilia mimoriadne dôležitú úlohu, pretože je pripravená okamžite v prípade potreby zasiahnuť na celom území krajiny, 24 hodín denne. Naša príručka má za **cieľ pomôcť polícii prvého kontaktu pri efektívnom a citlivom riešení prípadov domáceho násilia.**

Každý prípad je jedinečný a špecifický a vyžaduje si od zasahujúceho policajta odbornosť, asertivitu i empatiu. Policajt však nie je sám; existuje viacero inštitúcií a organizácií, s ktorými môže spolupracovať pri podpore a ochrane obeť.

ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA DOMÁCEHO NÁSILIA

Domáce násilie medzi súčasnými alebo bývalými partnermi predstavuje závažný trestný čin, ktorý sa dotýka najmä žien, a to naprieč vekovým, vzdelanostným, spoločenským či sociálnym skupinám obyvateľstva. Okrem **partnerského násilia** môže byť domáce násilie smerované aj voči slabším členom a členkám rodiny, najčastejšie voči deťom, starým ľuďom alebo zdravotne postihnutým, pričom pod násilím jednej osoby často trpí celá rodina. Domáce násilie má veľmi negatívny vplyv na osobné vzťahy, psychické a fyzické zdravie obeť, pracovné príležitosti a spoločenský život postihnutých žien a ich detí.

Domáce násilie je teda spôsob udržiavania kontroly násilníka nad obeťou a je charakteristické určitými **vzorcami správania a cyklom násilia**. Jeho cieľom je obeť zastrašiť, ponížiť, manipulovať, urobiť závislou a neschopnou samostatného rozhodovania a konania, zraniť psychicky a fyzicky, niekedy aj zabiť. Násilie prichádza spravidla v cykloch, kedy sa striedajú fázy pokoja s fázami narastania napätia vedúcemu k výbuchu, teda násilnému správaniu. Pri každom cykle dochádza k stupňovaniu násilia, preto hovoríme aj o **špirále násilia**. Prostredníctvom týrania a hrozby týrania násilník ovláda život ženy a detí, a tak neustále zmenšuje ich priestor pre samostatné myslenie a konanie. Čím dlhšie trvá domáce násilie, o to apatickejšou sa stáva obeť a o to väčšie následky to zanecháva na jej psychike, čo môže spôsobovať naoko **nepochopiteľné správanie** (ospravedľňovanie násilníka, bagatelizovanie násilia či pripisovanie si vlastného zavinenia). Treba však jednoznačne povedať, že za **násilie je vždy zodpovedný ten, kto ho pácha a násilie sa nedá ničím ospravedlniť.**

Zásadný poznatok pri postupe polície je **dokázat' rozoznať bežný manželský konflikt resp. hádku, kde sú obe strany rovnocenné, od domáceho násilia**, kde je jasná pozícia násilníka a obeť. Domáce násilie je špecifické v tom, že k nemu dochádza v súkromí spravidla vo vzťahoch s nerovnováhou moci, pričom často je obeť v nejakej miere závislá na násilníkovi (napr. žena na materskej alebo rodičovskej dovolenke). Motivácia násilníka vychádza zo snahy ovládať alebo utláčať manželku alebo partnerku, a to ponižovaním a vyvolávaním strachu, slovným, fyzickým a citovým týraním.

Partnerská hádka		Domáce násilie
Obe strany sú v hádke rovnocenné	↔	Jasné postavenie násilníka a obeť , obeť je kontrolovaná, zastrášaná a ponižovaná
Partneri sa neboja jeden druhého	↔	Obeť má strach , neháda sa, ale prosí
Konflikt má jasnú príčinu (výmenu názorov), okolo ktorého vznikol	↔	Výbuch násilia na základe banálnej veci (napr. studená polievka)
V hádke ide o vyjasnenie si problému	↔	Motiváciou je kontrola obeť
Jednorazové resp. náhodné konflikty bez zjavného vzorca	↔	Cyklus násilia má svoj vzorec: narastanie napätia, výbuch násilia, odprosovanie a popieranie, pokoj
Násilný partner resp. obaja prejavujú ľútosť a uznávajú chybu	↔	Násilník bagatelizuje násilie, pripisuje vinu obeť, pri rozhovore obeť zosmiešňuje a ponižuje
Partnerom záleží na pocitoch druhého , ich cieľom nie je utrpenie a poníženie protistrany	↔	Násilníkovi na pocitoch obeť nezáleží, vyžíva sa v tom, keď obeť trpí a má strach
Správanie oboch strán je predvídateľné a pochopiteľné	↔	Obeť sa môže správa nepochopiteľne , v rozpore so svojimi záujmami

K domácejmu resp. partnerskému násiliu dochádza v istom socio-kultúrnom kontexte, v ktorom muži a ženy nemajú rovnakú pozíciu – teda existuje to rodová nerovnosť - , pričom spoločnosť vo všeobecnosti prisudzuje väčšiu autoritu a vyšší štatút mužom. V tomto kontexte hovoríme o „**rodovo podmienenom násilí**“ (viac v prílohe „Definície“). Okolnosti, za akých k násilnému činu dôjde a motivácia na jeho vykonanie sa preto u mužov a žien zvyčajne líši.

Ženy sa prevažne uchylujú k násiliu v sebaobrane alebo v odvete a zvyčajne ho používajú na riešenie pre ne neriešiteľných konfliktov.

Muži najčastejšie používajú násilie na kontrolu svojho bezprostredného okolia, na terorizovanie či utláčanie členov a členiek rodiny, najmä partneriek.

Správanie obetí domáceho násilia sa môže javiť, akoby sa pohybovali v začarovanom kruhu. Pre laika je často nepochopiteľné, prečo sa obeť nedokáže efektívne brániť. Treba si však uvedomiť, že vnímanie reality zo strany obeť sa po každom násilnom incidente mierne koriguje, spravidla však smerom k horšiemu, preto obeť stráca schopnosť pomôcť si sama. Správnejšie je hovoriť nie o cykle, ale o špirále násilia, a to práve z dôvodu neustálych zmien prebiehajúcich v psychike obeť, ktoré dosiahnu bod, v ktorom už niet východiska, ale ani viac síl daný stav znášať.

Niekedy obeť dospeje k rozhodnutiu vzťah ukončiť. **Ukončenie vzťahu však môže ešte zvýšiť riziko vážneho, dokonca až smrteľného útoku.** Zastaviť toto násilie zvyčajne nie je v silách samotnej obeť. V takýchto prípadoch je najlepšie hľadať pomoc v inštitúciách, ktoré môžu obeť pomôcť, ale aj u polície, ktorá má právomoci vyplývajúce jej zo zákona na ukončenie násilného správania páchatel'a.

Domáce násilie má rôzne formy - fyzické, sexuálne, psychické a často aj ekonomické. Fyzické násilie je nezriedka sprevádzané ťažkou psychickou a verbálnou agresiou. Protiprávne konanie páchatel'a môže mať podobu priestupku proti verejnemu poriadku či občianskemu spolunažívaniu, ale môže prerásť aj do závažnejších podôb trestno-právneho charakteru, napríklad násilia proti skupine obyvateľ'ov a proti jednotlivcovi, nebezpečného vyhrážania, znásilnenia, sexuálneho násilia či sexuálneho zneužívania. **Trestný zákon osobitne definuje násilie na blízkej a zverenej osobe v § 208 ako „týranie blízkej osoby a zverenej osoby“ a preto je vhodné využívať pri trestnom stíhaní páve tento paragraf Trestného zákona** (pozri príloha).

Správna kvalifikácia trestného činu je dôležitá, pretože z nej vyplýva kvalifikácia trestného činu ako prečinu alebo zločinu so všetkými dôsledkami pre trestné konanie až po uloženie trestu v odsudzujúcom rozsudku. Navyše, budúce postupy na ochranu a podporu obetí a s tým spojené služby, budú závisieť od správnej kvalifikácie násillia ako konkrétneho trestného činu.

MÝTY A FAKTY O DOMÁCOM NÁSILÍ

Skúsenosti ukazujú, že s problémom domáceho násillia - najmä násillia na ženách - sa ešte stále spája veľa rôznych mýtov a predsudkov. Existuje obrovský rozpor medzi faktami (rozsah problému, jeho príčiny a pozadie) a názormi na túto tému. Rozšírené mýty a predsudky nedovoľujú ženám postihnutým násillím, aby rozprávali o svojej situácii a dostali adekvátnu pomoc. Vedie to tak ďaleko, že ženy hľadajú vinu u seba a neodvážia sa vyjsť so svojim problémom na verejnosť.

To nie je násillie, tí dvaja sa len „hádajú“

Medzi hádkou a násillím je podstatný rozdiel: Pri hádke ide o konflikt dvoch osôb, ktoré sú približne rovnako silné. Pri násillí ide zväčša o konflikt záujmov a každá zo zúčastnených strán sa pokúša presadiť svoje záujmy. Odborníci preto rozlišujú „partnerský konflikt“ od „intímneho teroru“ (pozri Úvod).

Intímny teror sa od partnerského konfliktu líši nerovnováhou sily a moci, napríklad jedna osoba je fyzicky silnejšia, ozbrojená alebo disponuje financiami alebo je inak závislá na druhom partnerovi, vzniká nebezpečenstvo, že silnejšia strana zneužije svoju prevahu na kontrolu nad druhou stranou. Vtedy sa konflikt mení na intímny teror. Nerovnosť moci je vždy prítomná vo vzťahu dospelých a detí. Ale aj ženy majú v našej spoločnosti v mnohých oblastiach oslabenú pozíciu a práve tá je medzinárodným spoločenstvom považovaná za príčinu násillia na ženách.

Násillie sa vyskytuje iba v chudobných a problémových rodinách

Násillie môže postihnúť každú ženu nezávisle od príslušnosti k sociálnej vrstve, kultúre a náboženstvu a nezávisle od veku. Dojem, že násillie sa týka len „problémových“ rodín, vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násillie utajuje väčšmi ako v iných. Pre ženy z tých skupín, kde je hovorenie o tom, že zažili násillie, veľmi tabuizované, je preto ešte ťažšie hľadať a získať pomoc.

Pre mnohé ženy má zverejnenie násillia závažné dôsledky, napríklad môže utrpieť povest' rodiny, muž môže stratiť zamestnanie, u cudzinciek môže byť ohrozené povolenie na pobyt. Staršie ženy majú menej šancí na začatie nového života, zdravotne postihnuté ženy si uvedomujú, že nemajú takmer žiadnu inú možnosť, ako znášať násillníckeho partnera.

Násillnícki muži vystupujú navonok často ako kultivovaní a sympatickí, verbálne odmietajú „bezdôvodné násillie“ a dištancujú sa od páchatel'ov násillia. Svoje vlastné násillnícke správanie chápajú ako oprávnenú reakciu na chybu ženy alebo ako niečo, čo je mimo ich kontroly. Násillnícki muži sú „majstri sveta“ v zapieraní a zľahčovaní situácie. Svoje vlastné správanie nikdy neoznačujú ako násillnícke, ale hovoria o „hádku“, „konflikte“ alebo o „potýčke“.

Násillie v rodine je súkromná záležitosť, štát by sa do toho nemal miešať

Žena resp. obeť, ktorá požiada niekoho o pomoc, sa tým už rozhodla svoj problém zverejniť. Násillné činy sú podľa našich zákonov trestné bez ohľadu na to, či sú páchané v rodine, alebo mimo nej. Okrem toho veľkú časť násillných činov tvoria tzv. oficiálne delikty, to znamená, že ich žaluje a stíha štát. Štát sa teda zaviazal zakročiť aj pri násillí v rodine.

Súkromie a nedotknuteľnosť obydlia neplatí v prípade, keď je narušená telesná alebo osobná integrita ktoréhokolvek člena alebo členky rodiny. Ochrana života a zdravia má v tomto prednosť pred právom na súkromie.

Ženy si len vymýšľajú, aby získali byt alebo výhody pri rozvo

V laickej ale niekedy i odbornej verejnosti je rozšírený názor, že výskyt krivých obvinení je u nás až 80-percentný. Odborníci a odborníčky pracujúce v tejto oblasti však tvrdia, že odhady slovenské, laické, hoci vyskytujúce sa aj medzi profesionálmi, sú nesprávne a zavádzajúce. Výskyt krivých obvinení nepresahuje hranicu 10 percent zo všetkých oznámení.

Skutočnosť je taká, že skryté násilie pri násilných činoch v rodine vysoko prevyšuje nahlásené prípady. Je veľmi pravdepodobné, že násilie nikto nezverejní a neoznámí. Ženy násilie oveľa častejšie utajujú alebo bagatelizujú, než by v tomto smere prehánali.

Ženám násilie nevedí, inak by predsa násilníka opustili

Ženy, ktoré zažívajú násilie, skúšajú všetko možné, aby zmenili situáciu. Chcú, aby násilie prestalo, často si však želajú aj udržať vzťah či manželstvo. Až keď zlyhajú všetky ich pokusy, hľadajú pomoc mimo rodiny. Niektorí muži kontrolujú svoje ženy tak, že sa ženy boja hovoriť s niekým o tom, čo zažívajú. Nie všetky ženy sa môžu uchýliť k príbuzným alebo známym. Boja sa, pretože ani tam nie sú v bezpečí.

Čím dlhšie sú ženy vystavené rôznym stratégiám uplatňovania násilia, tým ťažšie je pre ne oslobodiť sa. Násilník získava v tejto situácii čoraz väčšiu prevahu. Pokusy o útek a odpor majú často za následok ešte tvrdšie použitie násilia. Život v takomto vzťahu je pre ženy veľmi vyčerpávajúci. Ich pocit vlastnej hodnoty a energia vynakladaná na obranu slabnú, v dôsledku dlhotrvajúceho fyzického a psychického stresu môžu ochorieť. Násilie má negatívne dôsledky aj v sociálnej oblasti, napríklad stratu práce, izoláciu a stratu prístrešia.

Napriek týmto následkom nie sú ženy postihnuté násilím v žiadnom prípade len pasívne. Bránia sa vlastným spôsobom a rozvíjajú mnohoraké stratégie, aby chránili seba i deti. Prispôsobenie sa násilníckemu mužovi je jedna z možných stratégií, ako zabrániť najhoršiemu. Toto vynútené prispôsobenie je prirodzenou reakciou na silnejšieho protivníka a v žiadnom prípade nie je chorobné alebo masochistické.

Ženy často dostávajú radu, aby sa nenechali biť, aby sa bránili, alebo aby sa s násilníckym partnerom rozišli. Táto rada však недоceňuje vážnosť situácie, v ktorej sa ženy postihnuté násilím nachádzajú. Treba si uvedomiť, že mimoriadne veľké nebezpečenstvo zo strany násilníka hrozí ženám v období rozchodu a rozvodu.

Je veľmi ťažké a často nebezpečné oslobodiť sa zo vzťahu s násilníckym mužom. Pomoc zvonku je na jednej strane potrebná, na druhej strane však môže spôsobiť aj škody, ak nie je účinná, alebo nebola dohodnutá so ženou postihnutou násilím. Ženy sa však často stretávajú s bagatelizáciou svojej situácie a sú ponechané samy na seba. Dôsledkom je, že rezignujú na hľadanie pomoci.

Ženy násilníka nejakým spôsobom „provokujú“

Takýto postoj legitimizuje páchanie násilia v určitých situáciách, vinu za násilie pripisuje obetiam a mužov páchajúcich násilie zbavuje zodpovednosti. Za „provokáciu“ býva často označené už to, že žena príde o niečo neskôr z práce, má na niečo vlastný názor, navštívi svoju priateľku, alebo si dovoľí muža kritizovať.

Muži často pociťujú ako provokáciu správanie, ktoré sami u seba považujú za samozrejmé. Násilné činy ospravedlňujú tým, že správanie ženy označia ako „chybné“, ale aj tým, že žena kritizovala mužovo rovnaké „chybné“ správanie. Aj ženy, ktoré sa usilujú byť „perfektné“, bývajú týrané.

Jedným z jeho prvých cieľov je zmanipulovať svoju obeť natolko, aby si o sebe začala myslieť, že nemá žiadnu hodnotu a že násilie si zaslúži. Páchatel' to bude mať niekoľkonásobne ľahšie, ak jeho obeť nebude mať žiadne sebavedomie, vďaka ktorému by mohla nájsť silu zbalit' sa a ujsť. Túto možnosť páchatelia potrebujú čo najrýchlejšie eliminovať. Nástrojom, ktorý na to používajú, je jazyk: „*Je to tvoja chyba, musel som to urobiť*“ sú slová, ktoré sa v rôznych podobách dostanú do uší väčšiny obetí a tieto si po niekoľkoročnom psychickom pekle zvyčajne začnú klásť otázky. Hanba, strach a vina sú len mechanizmami, ktoré sa u žien po čase spustia automaticky. Po určitom čase uveria tomu, že sú menejcenné a odísť od partnera by aj tak nezvládli.

Ženy si samy vyberajú partnerov, ktorí ich týrajú

Žiadna žena nechce, aby ju niekto bil, znásilňoval alebo zavraždil. Na začiatku vzťahu násilníci obvykle ešte nesiahajú po násilných prostriedkoch. Násilné správanie sa zväčša začína po určitom čase spolužitia, kedy žena začne byť na mužovi závislá. Skryté formy násillia sa často spájajú s pozitívne chápanými tradičnými hodnotami, takže je ťažké si uvedomiť, kedy sa začína zneužívanie moci, kontroly a útlak. „Rytiersky ochranca“ sa nepozorovane stáva kontrolujúcim mužom, šialená zalúbenosť sa mení na šialenú žiarlivosť, ubezpečovanie „*Som do teba zbláznený*“ sa zmení na tvrdenie „*Mám právo na teba i na tvoje telo*“.

Násilné činy v súkromnej sfére sa často chápu ako čisto afektívne konanie — muž jednoducho niekedy „vybuchne“, nevie vraj so svojimi pocitmi inak zaobchádzať. Tento argument prehliada skutočnosť, že násilné konanie je spravidla výberové. Muži ani v stave silného afektu neudrú napríklad svojho šéfa, svoju ženu však často áno.

Muži týrajú ženy, pretože sami v detstve zažili násilie

Muži, ktorí páchajú násilie, síce často v detstve zažili násilie, a vlastné zážitky s násilím sú istým „rizikovým“ faktorom, ktorý môže viesť k tomu, že sa človek správa násilnícky. To však automaticky neznamená, že by bludný kruh násillia musel nevyhnutne pokračovať. „*Mali by sme začať so vzdelávaním mladých chlapcov a hovoriť im o tom, že násilie z nich mužov neurobí a muž a žena sú rovnocenní partneri. Často sa totiž stretávame s domácim násilím nie medzi partnermi, ale aj medzi rodičmi a deťmi alebo súrodencami. Navyše, ak malý chlapec vyrastá v násilnom vzťahu a vidí, že jeho otec beztrešne ubližuje jeho mame, tak bude mať pocit, že to tak má byť,*“ hovorí na túto tému renomovaný americký policajt a odborník a domáce násilie Jenkins¹.

Negatívne skúsenosti z detstva môžu viesť aj k mimoriadne odmietavému postojovi voči násilliu, ako tomu je u mnohých mužov. Zážitky z detstva majú teda rôzne následky. Niekedy síce môžu správanie vysvetliť, ale nikdy ho nemôžu ospravedlniť.

¹ Dennik N: „Chlapcom by sme mali opakovať, že násilie z nich mužov neurobí“. Rozhovor so Scottom Jenkinsom, 25.11.2015

Základnou príčinou mužského násilia je alkoholizmus

Z výskumov skutočne vyplýva vzťah medzi nadmernou konzumáciou alkoholu partnera ženy a zvýšenou mierou násilia; tretina až polovica páchatel'ov bola alkoholikmi. To však zároveň ukazuje, že rozšírený názor o tom, že „príčinou domáceho násilia je alkohol“ v polovici prípadov neplatí. Muži, ktorí týrajú svoje ženy, páchajú násilie vtedy, keď sú opití, ale často aj vtedy, keď sú triezvi.

Alkohol nie je však prvotnou príčinou násilia, je iba jeho stimulátorom - spúšťačom. Odbúrava zábrany, a preto sa agresívne impulzy zosilňujú. polovica týraných žien uvádza alkohol ako najčastejší spúšťač násilia. To však neznamená, že násilník nie je vinný. Stav opitosti využívajú násilníci muži ako argument, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy.

Ak je žena týraná, prejavuje sa u nej „Syndróm týranej ženy“

„Syndróm týranej ženy“ naznačuje, že dôsledky domáceho násilia na obeť sú nielen špecifické, ale i pre všetky obeť identické. Očakáva sa, že obeť sú pasívne a podriadené ženy, ktoré majú sklony k bezradnému správaniu, k depresii a úzkosti. Ak sa vyskytne žena, ktorá nenapĺňa tieto predstavy, psychológovia a súdni znalci často spochybňujú výpoveď ženy a jej skúsenosť ženy s násilím.

V skutočnosti je spôsob prežívania násilia a traumy z neho veľmi individuálny a každá obeť ju môže prežívať a vyrovnávať sa s ňou odlišným spôsobom. Aj navonok sebedomá, vyrovnaná a silná žena môže byť obeťou domáceho násilia, prípadne sa pokúša nájsť pomoc skôr, než sa stane „typickou obeťou“ a vyvinie sa u nej spomínaný syndróm. Neprítomnosť znakov „syndrómu týranej ženy“ v žiadnom prípade neznamená, že žena nie je obeťou domáceho násilia a že si nezaslúži, aby sme sa jej prípadom zaoberali. Neexistuje dôvod čakať s pomocou, pretože každé domáce násilie je odsúdenia hodné a trestné. **Naopak, prítomnosť „syndrómu týranej ženy“ skôr naznačuje, že obeť príliš dlho nebola poskytnutá pomoc a že jej okolie, ako i inštitúcie zlyhali.**

On (násilník) je ale dobrý otec, ved' deti vôbec nebije

Domáce násilie poškodzuje deti na celý život. Vo väčšine prípadov bývajú deti priamymi svedkami násilných incidentov medzi rodičmi, alebo sú s následkami týrania matky konfrontované podvedome, keď vidia zranenia matky alebo jej psychické problémy ako strach, sklúčenosť, smútok a depresie. **Deti sa za obeť domáceho násilia považujú aj v prípade, ak na nich nebolo priamo páchané násilie.**

Aj v prípade, že partner týra iba ženu, je veľmi vysoké percento pravdepodobnosti, že násilie sa rozšíri aj na deti. Ženy, ktoré sú dlhodobo vystavené domácemu násiliu, sú uzavreté do seba a svojich problémov. Sú schopné zaistiť dieťaťu stravu, ošatenie, udržiavať ho v čistote a teplote, ale veľakrát nedokážu naplniť detskú potrebu lásky a dôvery. Dieťa sa tak nielen stáva obeťou, ale spravidla aj osamelým vo svojom strachu a obavách.

Prítomnosť pri násilí aj voči neznámej osobe je pre deti silným traumatizujúcim zážitkom, čím je vzťah k obeť bližší, tým je táto traumatizácia silnejšia. Deti bývajú úzkostné, neurotické, vyskytujú sa u nich často psychosomatické choroby a poruchy učenia a správania sa, a veľké percento z nich má podobné problémy vo svojich partnerských vzťahoch. V rodinách, kde je matka vystavená násiliu svojho manžela, sú deti svedkami alebo obeťami otcovho násilia od svojho raného detstva, mnohé od svojho narodenia a niektoré už pred svojim narodením. Pre mnohé z týchto detí je násilie voči matke častou a pre niektoré každodennou skúsenosťou.

ZÁKLADNÉ PRAVIDLÁ A PRINCÍPY

Polícia môže prispieť k ukončeniu cyklu násilia tým, že bude vymáhať a presadzovať zákon a efektívnym spôsobom tak **odrádzať násilníka od páchania ďalšieho násilia**. Domáce násilie netvorí len jedna bitka, či jeden príležitostný incident, ale spravidla ide o **opakovanú viktimizáciu**, t.j. dlhodobo trvajúce násilie a týranie. **Pri posudzovaní domáceho násilia však nie je rozhodujúca doba jeho výskytu, ale miera ohrozenia obete resp. obetí.**

Prípady domáceho násilia sú mimoriadne zložité pre všetky zainteresované strany: obeť, ktorými sú najmä ženy, deti, ale i o políciu. Postup polície v týchto prípadoch musí byť citlivý a zároveň dostatočne razantný, pretože ak polícia nekoná efektívne, je takmer isté, že násilie bude pokračovať a môže sa skončiť až tragédiou.

Efektívne zásahy polície pri riešení týchto prípadov si vyžadujú znalosti o špecifikách domáceho násilia a v prípade vyšetrovateľov aj dodržanie osobitných postupov zohľadňujúcich citlivé postavenie obete vo vzťahu k násilníkovi. Úloha polície pri riešení prípadov domáceho násilia sa pritom pohybuje od prevencie k intervencii.

Čo ženy očakávajú od polície?

Pre ženy postihnuté násilím je vymanenie sa z manželstva alebo vzťahu, v ktorom zažívajú násilie, veľmi ťažkým krokom. Dôvodmi sú finančná závislosť, tlak rodiny a širšieho okolia, ale aj strach z ďalšieho násilia. Keď žena zavolá v krízovej situácii na pomoc políciu, chce najmä to, aby sa násilie skončilo a aby polícia „priviedla muža k rozumu“. Očakáva, že

- slušný a profesionálny prístup a správanie sa voči nej a jej deťom, bez predsudkov a osobných hodnotiacich úsudkov;
- polícia jej uverí a bude brať násilie, o ktorom hovorí, vážne a s pochopením pre situáciu obete;
- násilníkovi jasne dajú najavo protiprávnosť jeho správania;
- poskytnú jej zrozumiteľné informácie o jej právach a o pomáhajúcich zariadeniach;
- všetky informácie, ktoré dostane alebo ktoré od nej polícia požaduje, budú zrozumiteľne vysvetlené a na všetko dôležité budú osobitne upozornené;
- polícia vykoná všetky kroky k zaisteniu bezpečia a samotnej obete a jej detí, ak sú prítomné;
- zabezpečia jej ochranu, ak sa rozhodne násilníka opustiť alebo ak tak už urobila a bývalý partner ju prenasleduje a vyhráža sa jej;
- ubezpečia ju, že políciu môže zasa kedykoľvek privolať.

Zásady komunikácie s obeťou domáceho násilia

Vo všeobecnosti by mala polícia pri riešení domáceho násilia pristupovať k obeti uistujúco a zároveň by mala prejavovať pochopenie vážnosti činu, ktorý sa stal a jeho dosahu na druhých ľudí. Treba sa vyhnúť irelevantným, zastrahujúcim a ironickým otázkam, keďže môžu viesť k zvýšenej miere frustrácie alebo zastrahenia obete, respektíve k pocitu, že jej nikto neverí. Výsledkom môže byť znížená miera spolupráce obete.

V nasledujúcom texte predstavujeme pravidlá pre komunikáciu s obeťou, či už pri telefonickom oznámení, oznamovaní na policajnej stanici, preverovaní na mieste, alebo v rámci vyšetrovania. Polícia by pri komunikácii s obeťou domáceho násilia mala zabúdať na tieto základné zásady:

Obet' je poškodená a nie obvinená

Základným pravidlom je, že žena zažívajúca násilie je poškodenou, teda obeťou v prípade domáceho násilia, preto **rozhovor s ňou by mal byť citlivý, empatický a neobviňujúci**. Policajt vedúci rozhovor musí byť tiež veľmi trpezlivý, pretože obeť zažíva celú škálu negatívnych pocitov, ktoré jej sťažujú rozprávať o násilí. Policajt nesmie skúsenosť obeť zľahčovať, nesmie ju obviňovať za „provokovanie“ násilia, nesmie ju tlačiť do rozhodnutí, ktoré sama nechce, a musí jej zrozumiteľne vysvetliť jej práva.

Je potrebné brať obavy obeť vážne a nevzbudzovať v nej pocit, že sa spochybňuje jej verzia. Veľa žien očakáva, že im nebudú veriť, a preto volia opatrné a defenzívne správanie. K základným pravidlám preto patrí obeť neobviňovať, neposudzovať za to, čo urobila či naopak neurobila, nespochybňovať jej slová, ani skutky, nebrať ju na zodpovednosť za násilie, ktoré zažila, vyhnúť sa akémukol'vek naznačovaniu, že si násilie zaslúžila sama svojím správaním, nezosmiešňovať ju, ani nezľahčovať ju samotnú, ako ani jej skúsenosť s násilím a jej potreby. Najmä dlhodobo týrané obeť budú očakávať názor, že násilie, ktorým trpia, je ich chyba. Je potrebné vyhnúť sa otázkam typu: „Prečo ste to nechala dôjsť tak ďaleko?“, či „Prečo ste sa nebránili?“. Obeť je potrebné ubezpečiť, že nikto nemá právo páchať násilie a že konala správne, keď zavolała políciu.

Dôvera, uznanie a rešpekt

Na začiatku je potrebné upokojiť ženu zažívajúcu násilie a získať si jej dôveru; za týmto účelom by jej mal policajt oznámiť svoje meno a služobné telefónne číslo. **Jednoduché vyjadrenie, že má dôveru policajta, môže vytvoriť pre obeť dostatočne uvoľňujúcu atmosféru pre poskytnutie potrebných informácií.**

Počas vedenia rozhovoru je potrebné prejavovať obeť rešpekt, dôveru v jej slová a podporu. Príklad ubezpečení na vybudovanie dôvery:

- „Sme tu pre vás, už vám nič nehrozí, ste v bezpečí.“
- „S riešením podobných situácií máme skúsenosti, dôležité je, aby ste sa trochu upokojili.“
- „Verím, že situácia, v ktorej ste ťažká a neprijemná a že sa necítite dobre, ale môžete nám dôverovať, pomôžeme a spoločne môžeme nájsť riešenie situácie.“

Zaručenie bezpečia

Obeť by mali po návšteve polície znovu nadobudnúť pocit, že svoj život môžu kontrolovať, čo je pre ne takmer životne dôležité. Často na to postačujú najjednoduchšie informácie typu: kde, kedy môžu podať výpoveď, komu o tom povedať, čo treba predložiť, čo môžu dosiahnuť, na koho sa ešte obrátiť, atď.

S obeťou je potrebné zaobchádzať s rešpektom aj vtedy, keď nechce podať trestné oznámenie a neodsudzovať ju, ak sa rozhodne trestné oznámenie nepodať. Má sa jej venovať rovnaká pozornosť a podpora, akú by jej policajt venoval, keby oznámenie podala.

Zisťovanie a podávanie informácií

Obeť by sa mala dať možnosť hovoriť o konflikte z jej pohľadu a jej tempom, bezprostredne po útoku môže byť mimoriadne stresovaná a dezorientovaná a niekedy nebude pripravená podať postačujúcu informáciu. Je potrebné zamerať sa iba na skutočnosti, ktoré policajtovi umožnia posúdiť konanie útočníka a rozhodnúť. Mal by klásť stručné a zrozumiteľné, citlivé otázky, obeť treba nechať, aby sa vyjadrila vlastnými slovami k tomu čo si pamätá.

V každom štádiu služobného kontaktu je potrebné obeti **vysvetľovať policajtov postup** a prečo chce vedieť práve to, na čo sa pýta a poskytnúť informácie o tom, čo polícia môže a čo nemôže. Poznanie práv a možností, ako aj toho, čo bude obsahom celého procesu, umožní obeti rozhodovať sa informovane, preto by mal policajt stručne opísať každý svoj nasledujúci krok a zodpovedať všetky prípadné otázky obete,

Policajt musí **zaručiť obeti dôvernosť**. Je neetické a neprofesionálne rozprávať nezainteresovaným o konkrétnych prípadoch domáceho násillia. Obet' by však mala byť poučená, že v trestnom konaní budú použité jej osobné údaje a v akom rozsahu. V rámci rozhovoru je dôležité informovať a **zrozumiteľne vysvetliť práva poškodenej ženy podľa trestného poriadku**.

Oslovovanie a jazyk komunikácie

Namiesto označovania ženy pojmom obet', alebo poškodená je v styku s ňou vhodné používať označenie „žena zažívajúca násillie“ alebo v prípade priameho adresovania ženy ju oslovovať ju. Na začiatku rozhovoru je dôležité zistiť, či žena rozumie, alebo hovorí cudzím jazykom a informovať ju, že keď potrebuje, bude jej **zabezpečené tlmočenie**. V prípade, že hovorí cudzím jazykom je potrebné prizvať tlmočníka, ktorý hovorí jazykom, ktorému žena rozumie.

Vedenie rozhovoru a kontaktné informácie

Rozhovor s obet'ou by nemal byť **nikdy vykonaný za prítomnosti násillníka** alebo v policajnej miestnosti vytvorenej pre výsluchy. **Pri zásahu v domácnosti, treba viesť rozhovor v oddelenej miestnosti od násillníka**, v inej miestnosti a je zároveň postarať sa o deti ak sú v domácnosti a v prípade potreby kontaktovať sociálne právnu ochranu.

V prípade oznámenia na policajnej stanici je potrebné viesť rozhovor na nerušenom mieste, v osobitnej miestnosti a v súkromí. Ak to okolnosti prípadu dovoľujú a obet'ou je žena, mala by mať možnosť výberu **hovoríť s policajtkou**. Ideálne by rozhovor mala viesť skúsená policajtká vytrénovaná v komunikačných zručnostiach a v téme násillia na ženách a domáceho násillia. Zistite si, ako a kedy možno ženu kontaktovať, jej kontaktné údaje, a to zvlášť pokiaľ nevediete rozhovor v priamom osobnom kontakte, ale napríklad telefonicky. Urobte tak pre prípad, že by bol telefonát prerušený alebo by žena náhle akútne čelila násilliu.

V prípadoch, kedy násillie viedlo k vážnym zraneniam, zvážte zaznamenanie rozhovoru na video alebo záznamník.

Dôverná osoba

Dôležité je informovať ženu, že si k rozhovoru má **právo prizvať dôvernú osobu**, čo môže byť buď blízka osoba, alebo špecializovaná pracovníčka na problematiku násillia na ženách, prípadne môže kontaktovať národnú nonstop linku pre asistenciu. Prostredníctvom nej možno upokojiť ženu a žena sa môžete cítiť bezpečnejšie, keď vie že ju niekto podporí v prípade potreby. Príklady otázok:

- „Chcete aby sme niekomu zavolali, aby bola pri vás blízka osoba?“
- „Prajte si, aby sme zavolali na národnú linku, tam je odborníčka, ktorá vám citlivo vysvetlí otázky, o čo v odpovediach ide?“

Bezpečie a súkromie

Základnou úlohou je zaistiť bezpečie obeti, ktorá môže pociťovať strach a veľkú neistotu. Preto ju treba povzbudiť, aby vyhládala a prijala pomoc a podporu. Obeť, ktorá po incidente domáceho násilia dostane podporu, bude lepšie pripravená zdolať ho a tiež rýchlejšie nadobudnúť sebakontrolu.

Keď prvýkrát ohlasuje násilie, mala by vedieť, že po skončení formálnych úkonov má možnosť odísť na bezpečné miesto. V prípade, že násilník nie je zadržaný a obeť sa nechce vrátiť domov, pretože má strach o svoj život, je potrebné zabezpečiť kontakt s národnou linkou 0800 212 212, ktorá ju môže ďalej informovať o možnostiach núdzového ubytovania a kontaktovania organizácie.

Mediácia a konfrontácia je neprípustná

Mediácia domáceho násilia je absolútne neprípustná, takže pri riešení týchto prípadov by polícia nemala hľadať odôvodnenie násilia alebo minimalizovať jeho závažnosť. Mediácia je mysliteľná iba v prípade rodinnej hádky, preto je dôležité rozpoznať v konkrétnom prípade, či ide o hádku alebo domáce násilie.

Páchatelia by v polícii nikdy nemali nájsť spojencov, obzvlášť nie v policajtoch – mužoch. Nenaznačujeme tým, že by sa polícia spolčovala s páchatelom, avšak stačí gesto, alebo absencia intervencie po tom, ako bol identifikovaný možný trestný čin, a to môže páchatelovi dodať väčšiu moc. Poznanie cyklu násilia, dosahy, následky násilia, reakcie obeť, jej obavy a potreby posilní kapacitu polície riešiť tieto komplexné trestné činy.

PRAKTICKÁ ČASŤ

POLICAJNÝ ZÁSAAH PRI DOMÁCOM NÁSILÍ

Obetami domáceho násilia sú najčastejšie ženy, ktoré sú často svojou situáciou zahanbené a traumatizované. Pre takúto ženu je veľmi ťažké a často nebezpečné oslobodiť sa zo vzťahu s násilníckym mužom. Pomoc zvonku je na preto nevyhnutná. **Mimoriadne nebezpečenstvo zo strany páchatel'a hrozí ženám najmä v období rozvodu a rozchodu.**

Pomoc zo strany polície

Úlohou polície je účinne zasiahnuť a poskytnúť obeti ochranu. Konkrétna pomoc polície obeti násilia záleží od štádia, v ktorom sa práve nachádza.

- **V úvodných štádiách násilného vzťahu** môže polícia zohrať významnú preventívnu úlohu tým, že násilníkovi a jeho obeti definuje incident, ku ktorému došlo, ako násilie, ktoré je v rozpore so zákonom. Policajt zároveň odporučí obeti obrátiť sa na poradenskú organizáciu a násilníkovi možnosť absolvovať programy na zvládanie agresivity (zoznamy organizácií v závere).
- **V štádiách akútneho ohrozenia**, keď je obeť pripravená podať trestné oznámenie, je polícia povinná oznámenie prijať a konať v najlepšom záujme obeť.

Nie všetky obeť chcú podať trestné oznámenie. Mnohé majú strach o seba a svoje deti, mnohé sú od násilníka ekonomicky závislé a je aj veľa takých, ktoré nedôverujú polícii, že ich dokáže ochrániť. Ony samy si vybudovali „stratégiu prežitia“ a obávajú sa, že akýkoľvek krok dokáže daný stav ešte zhoršiť. Preto je dôležité, aby policajti prejavili obeti pochopenie pre jej situáciu a obavy a súčasne dali jasne najavo, že štát násilné činy netoleruje.

Ak obeť nie je pripravená podať trestné oznámenie, nie je možné ju k takému úkonu nútiť. Je potrebné dať jej priestor na konsolidáciu vlastných síl a možnosť prísť podať trestné oznámenie neskôr. Policajt môže iniciatívne navštíviť obeť po uplynutí určitého času a skontrolovať, či je ona a jej deti v poriadku, prípadne jej poskytnúť informácie o jej možnostiach, o ktoré neprejavila záujem pri predošlom incidente.

Treba však zdôrazniť, že podľa § 6 ods. 2 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súdy **konajú z úradnej povinnosti**, ak Trestný poriadok neustanovuje inak. Je preto dôležité, aby polícia vysvetlila žene postup polície pri tzv. oficiálnych a neoficiálnych deliktoch. Účelom tohto vysvetlenia však nemôže byť nabádanie ženy, aby podala trestné oznámenie podľa § TZ, ktoré môže zobrať späť. Rovnako nie je správne, ak sa polícia pri oficiálnom delikte ženy pýta (dokonca v prítomnosti násilníckeho muža), či skutočne chce, aby sa začalo trestné stíhanie. Vyvoláva to totiž mylný dojem, že vznesenie obvinenia a začatie trestného stíhania závisí od nej, hoci polícia oficiálne trestné činy musí stíhať z úradnej povinnosti. Následne to môže umožniť násilníkovi vyvíjať tlak na ženu a vyhrážať sa jej, aby trestné oznámenie stiahla.

Či obeť podá oznámenie alebo nie, mal by sa policajt snažiť zlepšiť jej bezpečnostnú situáciu a spolu s obeťou sa pokúsiť zhodnotiť, či je jej situácia natoľko nebezpečná, že je potrebné jej premiestnenie do azylového domu. Menej radikálnym spôsobom, ako odchod obeť z domu, je vyhľadanie podpory u priateľov, rodiny alebo profesionálnych inštitúcií, či **využitie zákonných možností pre vykávanie násilníka z domu.**

PRIJATIE OZNÁMENIA

Vyšetrowanie prípadu spravidla začína prijatím oznámenia resp. trestného oznámenia, ktoré sa môže uskutočniť:

- telefonicky na linku 158 alebo na telefónne číslo priamo na útvár PZ;
- osobne na ktoromkoľvek základnom útvare PZ, spravidla ide o obvodné oddelenie Policajného zboru v mieste bydliska obete alebo o oddelenie skráteného vyšetrowania;
- sprostredkovane cez národnú linku pomoci ženám, linku prokuratúry alebo organizáciu pomáhajúcu obetiam domáceho násilia;
- u ktoréhokol'vek príslušníka PZ, na ktorého sa obeť alebo oznamovateľ obráti.

Oznámenie môže podať obeť, prípadne iný oznamovateľ, napr. pracovníčka národnej linky, svedok, sused, ale i páchatel'. Každé takého oznámenie má svoje špecifiká, ktoré musí policajti pri prijímaní prvotných informácií o skutku zohľadňovať.

Policajti reagujú na všetky telefonáty bez ohľadu na to, či volá žena zažívajúca násilie, dieťa alebo iný svedok násilia. Rovnako reagujú aj vo všetkých prípadoch, bez ohľadu na predchádzajúcu históriu násilia v rodine a intervenciu polície. Ak však je už v danej rodine zaznamenaná história násilia, je vhodné, aby sa **prípacom zaoberal stále rovnaký policajť alebo policajťka** (ak je to možné).

Obete najčastejšie kontaktujú telefonickú linku polície:

- bezprostredne po útoku;
- pri akútnom ohrození alebo vyhrážaní sa zo strany násilníka;
- keď potrebujú informácie možnej ochrane pred násilím a o možnostiach riešenia situácie násilia.

Telefonické oznámenie domáceho násilia

Pracovník operačného strediska PZ zistí od volajúcej osoby čo najviac informácií, t.j. odpovede na základné kriminalistické otázky, ktorými sú: KTO, ČO, KDE, KEDY, AKO, PREČO, S ČÍM, príp. S AKÝM NÁSLEDKOM, so zameraním na tie, ktoré vypovedajú o momentálnom stave na mieste činu, o stave obetí a o nebezpečnosti páchatel'. Pracovník by sa mal zamerať na tie, ktoré vypovedajú o momentálnom stave na mieste činu, o stave obetí a o nebezpečnosti páchatel'a tak, aby dokázal zabezpečiť rýchlu zdravotnú pomoc a vedel v prípade potreby posilniť hliadku PZ, ktorú je povinný vyslať na miesto oznámenia za účelom preverenia oznámenia. **Ak sa z oznámenia zistí, že hrozí bezprostredné ohrozenie života alebo zdravia, je potrebné okamžité vykonanie služobného zákroku.**

Odporúčaný postup pri telefonickom prijatí **oznámenia od samotnej obete**:

Zistenie aktuálnej situácie a ohrozenie obete	Reakcia pracovníka OS
V prípade akútneho ohrozenia	<ul style="list-style-type: none">• zistenie, či je obeť v bezpečí a kde sa počas telefonátu nachádza;• okamžité vyslanie hliadky;• upokojenie, vybudovanie dôvery s obeťou;• ubezpečenie sa, či je žena na bezpečnom mieste počas telefonátu a môže hovoriť;• ak sú v domácnosti deti, zistiť, kde sa nachádzajú ⇒ kontaktovať UPSVAR (non stop linka sociálno-právnej ochrany v meste);• zistenie, či potrebuje lekársku pomoc ⇒ kontaktovanie lekárskej pomoci v prípade potreby
Ak nehrozí bezprostredné násilie	<ul style="list-style-type: none">• opýtať sa, či sa môže násilník objaviť počas telefonátu. Ak je takáto možnosť, treba si dohodnúť bezpečnostnú stratégiu pre takúto situáciu (napr. inštrukcie typu: „pani, ak sa náhle objaví váš muž, povedzte nám „nemám záujem o vami ponúkanú ponuku“);• ak žena náhle zmení tón rozhovoru a zľahčuje svoje podanie, je pravdepodobné, že sa vrátil násilník a vhodné napr. sa opýtať: „pani, ak je tam váš manžel a potrebujete pomoc, povedzte číslo do 10“;• poskytnúť základné informácie žene, čo môže robiť;• poskytnúť kontakt na národnú linku na číslach 0800 212 212;

V každom prípade však musí policajt, ktorý prijme takéto oznámenie, zabezpečiť jeho preverenie a v prípade potreby aj vykonať služobný zákrok a ďalšie neodkladné a neopakovateľné úkony.

Prijatie oznámenia domáceho násillia osobne na útvar PZ

Len málo žien resp. iných obetí domáceho násillia príde oznámiť násillie priamo na útvar PZ. Niektoré prídu vtedy, ak ich polícia požiada, aby sa dostavili po incidente domáceho násillia na podanie trestného oznámenia, alebo ich na útvar PZ sprevádzajú sami policajti priamo z miesta činu.

Ak sa obeť dostaví na najbližší útvar PZ, ktorým je spravidla obvodné oddelenie PZ v mieste jej bydliska, je nežiaduce, aby dochádzalo k zbytočným obštrukciám zo strany policajtov obvodného oddelenia. Napr. je nevhodné, aby pred už traumatizovanou obeťou riešili otázku, či trestné oznámenie prijme poverený príslušník základného útvaru PZ, poverený príslušník PZ pre skrátené vyšetrowanie alebo priamo vyšetrowateľ.

Prijat' trestné oznámenie od obete je nevyhnutné na mieste, kde sa dostaví, bez ohľadu na to, ako bude neskôr kvalifikované konanie páchatel'a, proti ktorému oznámenie smeruje. Nakoniec, až po prijatí oznámenia možno určiť, či sa bude jednať o prečin, zločin, alebo iba o priestupok.

Trestný poriadok upravuje prijatie trestného oznámenia v ustanovení § 196, podľa ktorého sa **trestné oznámenie podáva prokurátorovi alebo policajtovi.**

Prijatie trestného oznámenia konkretizuje nariadenie **MV SR č. 111/2005 o vymedzení príslušnosti útvarov PZ pri odhaľovaní trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov, o postupe v trestnom konaní, o výjazdových skupinách a špecializovaných tímoch,** podľa ktorého trestné oznámenie je povinný prijať každý **vyšetrovateľ** alebo **poverený príslušník PZ.** Nahradiť povereného príslušníka pri prijatí trestného oznámenia môže za určitých okolností poverený príslušník základného útvaru, čiže policajt obvodného oddelenia PZ.

Policajt obvodného oddelenia PZ prijíma trestné oznámenie

- keď ho je treba prijať po skončení času služby alebo v mieste, kde nie je dislokované oddelenie skráteného vyšetrovania
- len o prečinoch, pre ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje tri roky alebo ide o prečin, o ktorom je príslušný konať vyšetrovateľ, ak z trestného oznámenia nevyplýva nutnosť vykonať neodkladné úkony alebo neopakovateľné úkony.

Policajt má možnosť vykonať neopakovateľné či neodkladné úkony a začať trestné stíhanie aj vtedy, keď sa o skutočnostiach odôvodňujúcich začatie trestného stíhania dozvie inak ako z trestného oznámenia, napr. z úradného záznamu vyhotoveného službukonajúcou hliadkou pri preverení incidentu na mieste činu.

Poverený príslušník pre skrátené vyšetrovanie je povinný prijať trestné oznámenie, ak sa oznamujúca osoba dostaví na obvodné oddelenie PZ. V prípade, ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania alebo pre oznamovateľa je to spojené s mimoriadnou stratou času alebo s inými ťažkosťami, prijme trestné oznámenie **policajt obvodného oddelenia PZ** a po vykonaní potrebných opatrení bez meškania postúpi vec príslušnému vyšetrovateľovi alebo poverenému príslušníkovi PZ. Rovnako postupuje poverený príslušník v prípade, ak ide o trestný čin, o ktorom má konať vyšetrovateľ alebo iný, vecne príslušný poverený príslušník PZ.

Vyšetrovateľ prijíma trestné oznámenie v prípade, ak sa dostaví oznamujúca osoba priamo na úrad justičnej a kriminálnej polície. Výnimku predstavuje hrozba nebezpečenstva z omeškania alebo mimoriadna strata času či iné ťažkosti pre oznamujúcu osobu. **Je neprípustné posielat' oznamujúcu osobu na podanie trestného oznámenia z obvodného oddelenia PZ na úrad justičnej a kriminálnej polície.**

PREVEROVANIE SKUTKU NA MIESTE

Pred služobným zákrokom na mieste domáceho násillia by mali službukonajúci príslušníci PZ vyhodnotiť situáciu zo všetkých dostupných informácií, aby si mohli zvolit' vhodnú taktiku služobného zákroku a podľa potreby si rozdelit' úlohy. V prípade domáceho násillia, kde je obeťou žena, je vhodné **uprednostnit' pri zásahu zmiešanú dvojicu, t.j. poslat' na miesto zásahu policajtku a policajta** (pokiaľ je to možné). Rovnako je vhodné uprednostnit' takého policajta resp. policajtku, ktorí sú v danej oblasti preškolení alebo majú už skúsenosti so zásahmi.

Príslušníci PZ prichádzajúci na miesto činu, musia počítať s tým, že násillník môže predstavovat' nebezpečenstvo pre obeť i samotných policajtov. Pri služobnom zákroku musia dbať najmä :

- na bezpečie pre obeť, medzi ktorými môžu byť aj deti;
- na vlastnú bezpečie;
- na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby, proti ktorej smeruje služobný zákrok.

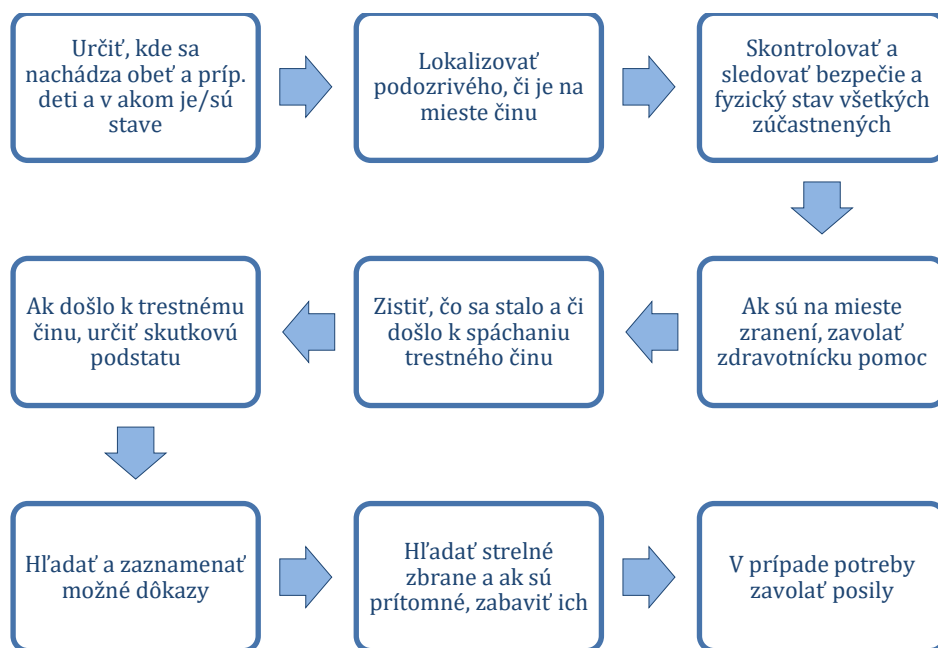
Policajti vstupuje do konfliktu ako tretia strana a musí si zabezpečiť spoluprácu s oboma stranami konfliktu.

V prípade, ak je oznamovateľom niekto iný ako samotná žena, obeť domáceho násillia (napr. v prípade prijatia podnetu cez linku prokuratúry) **je potrebné vopred sa snažiť kontaktovať obeť na zistenie situácie a dohodnúť s ňou ďalší postup**. Náhlý príchod polície môže totiž ženu ešte viac ohroziť, najmä ak polícia nezistí dôvody na vykázanie resp. iný postup proti násilníkovi.

Služobný zákrok možno rozčleniť na tieto etapy:

- príchod na miesto činu;
- nadviazanie kontaktu s oboma stranami;
- vyhodnotenie rizika ohrozenia;
- zhromažďovanie informácií;
- riešenie prípadu.

Základný postup pri zásahu v prípade domáceho násillia

Príchod na miesto činu

V prípade oznámenia akútneho útoku prichádzajú policajti na miesto na vozidle **bez zapnutého VRZ-u**, aby neupozornili na seba násilníka. Mali by mať základné informácie o situácii na mieste činu, o páchatelovi a obetiach.

Taktiku neupozorniť na seba je potrebné dôkladne dodržať aj pri vstupe do bytového domu, kde sa pri otváraní vchodových dverí používa zvonček alebo osobnú účasť obyvateľa domu s pomocou magnetického kľúča. Treba zazvoniť susedom, alebo o otvorenie dverí požiadať vysielaczkou operačného dôstojníka, ktorý zabezpečuje spojenie s členmi domácnosti cez mobilný telefón.

Ak je oznamovateľom iná osoba ako obeť, napr. sused, treba nadviazať prvý kontakt s touto osobou z dôvodu vytvorenia si lepšej predstavy o tom, čo sa v danom byte stalo a aký je momentálny stav. Ak na mieste práve dochádza k páchaniu trestného činu, musí polícia najprv zabrániť pokračovaniu v páchaní trestného činu, prípadne inému násilnému konaniu páchatel'a a až potom môžu nadviazať kontakt a zhromažďovať informácie.

Nadviazanie kontaktu s oboma stranami

Pri služobnom zákroku na mieste činu, kedy policajt zazvoní alebo sa snaží inak dostať do bytu, môžu nastať rôzne situácie:

Situácia	Postup polície
Dvere ostanú zatvorené	<ul style="list-style-type: none"> Zvážiť možnosť podľa § 29 zákona o PZ, podľa ktorého má policajt oprávnenie otvoriť byt vtedy, keď je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo ak hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad, alebo ak sa v byte zdržiava páchatel' úmyselného trestného činu a nerešpektuje výzvy polície na jeho opustenie, pričom je policajt oprávnený otvoriť byt, vstúpiť doň a vykonať opatrenia na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva. K tomuto úkonu pribrať nezúčastnenú osobu. Policajt ju nemusí pribrať vtedy, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu jej života alebo zdravia, alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Po otvorení bytu je potrebné okamžite vyrozumieť nájomcu bytu alebo vlastníka užívajúceho byt alebo inú oprávnenú osobu. Otvorením sa nesmie sledovať iný účel ! O otvorení bytu a vykonaných opatreniach (zabezpečenie uzatvorenia bytu) spíše policajt úradný záznam.
Dvere otvorí pravdepodobný násilník	<ul style="list-style-type: none"> V prípadoch domáceho násillia zvyčajne otvorí dvere samotný násilník. Ak to okolnosti služobného zákroku dovoľujú, policajt sa predstaví, a preukáže zákonným spôsobom svoju príslušnosť k PZ. Spýta sa, s kým hovorí a overí si totožnosť osoby, s ktorou komunikuje. Vysvetlí dôvod svojej prítomnosti v byte. (Napríklad formuláciou: „<i>Máme nahlásenú informáciu, že tu dochádza k výtržnosti a polícia je povinná túto informáciu preveriť.</i>“) Požiadala o možnosť vojsť do bytu.
Násilník nechce policajta pustiť do bytu	<ul style="list-style-type: none"> Policajt vloží nohu medzi dvere a zabráni tak pribuchnutiu dverí; Požiadala násilníka, aby zavolať obeť - manželku príp. inú blízku osobu – podľa informácie z dôvodu, aby sa presvedčil, či je v poriadku. Ak je zjavné, že pred príchodom policajta došlo medzi nimi k incidentu, ale obeť nechce alebo nemôže túto skutočnosť potvrdiť a násilník policajta presvedča, že sa nič nedeje, je potrebné zvažovať, či nie je dôvodná obava, že bude v agresívnom konaní pokračovať. Násilníka možno za splnenia uvedených zákonných podmienok

-
- **vykázat** zo spoločného obydľia v zmysle Zákona o Policajnom zbore na 10 dní, pričom vykázanie automaticky zahŕňa aj zákaz priblíženia k obeti;
 - **zaistiť** z dôvodu, že sa dopúšťa priestupku alebo je podozrivý z páchania trestného činu, a tým zaistiť bezpečnosť obete, ako aj ostatným osobám v domácnosti. V tomto prípade musia byť splnené **podmienky na zaistenie osoby** podľa § 19 zákona o PZ, či násilník svojím konaním bezprostredne neohrozuje život a zdravie iných osôb alebo majetok, či sa nespráva agresívne (rušenie nočného kl'udu, urážky, vyhrážky, drobné ublíženia na zdraví, na obeti je vidieť známky po násilí, modriny, interiér bytu konaním páchatel'a je poškodený, schválnosti, hrubé správanie, poškodenie či zničenie veci nepatrnej hodnoty konaním násilníka a pod.) Policajt je povinný odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak po vykonaní úkonov zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie. Ak ju policajt neodovzdá, musí ju ihneď prepustiť. Zaistenie osoby nesmie trvať viac ako 24 hodín od obmedzenia osobnej slobody. O odovzdaní osoby policajt bezodkladne napíše úradný záznam.
 - Ak podmienky ešte splnené nie sú, mal by policajt **násilníka dôrazne upozorniť**, za akých okolností môže byť zaistený a že ak bude polícia privolaná opätovne, bude policajt nútený situáciu riešiť účinnejšie. Podľa možnosti je dobré nechať v schránke, ale ešte lepšie u susedov, informácie a telefónne čísla na príslušné oddelenie PZ, národnú linku a organizácie poskytujúce pomoc obetiam.
-

V prípade domáceho násillia je vysoko pravdepodobné, že násilník pošle ženu resp. obeť otvoriť dvere s cieľom upokojiť políciu a poslať ju preč. **Je vysoko pravdepodobné, že násilník stojí za dverami** a drží obeť „v šachu“, alebo sa vyhráža obeti ohrozením detí alebo iných členov rodiny, ak políciu nepošle preč. Ak policajt podľa výzoru a stavu obete zistí potrebu zákroku, môže postupovať nasledovne:

Dvere otvorí pravdepodobná obeť

- zavolá si **obeť von z bytu**, pričom druhý kolega blokuje dvere alebo vojde do bytu;
- ak obeť nechce vyjsť na chodbu, stojí v pootvorených dverách a pôsobí vystrašene, je potrebné zistiť, či ju **priamo ohrozuje násilník** stojaci za dverami. V takomto prípade sa bude žena snažiť bagatelizovať prípad a poslať políciu preč. Preto je vhodné zistiť situáciu cez dohodnuté neverbálne znamenie, napr. napísať na papier vetu „*Pani, ak vás muž ohrozuje, žmurknite dvakrát*“;
- v prípade ohrozenia ženy vstúpi polícia do bytu a postupuje podľa situácie zaistením alebo vykázáním násilníka, prípadne v prípade želania ženy opustiť byt odvedením ženy do azylového domu.

Polícia sa dostane do bytu

Ak policajta násilník vpustí dnu, najprv je potrebné situáciu upokojiť a pokúsiť sa vytvoriť vzájomnú dôveru a porozumenie medzi policajtom a dvojicou.

Policajt odôvodní svoju prítomnosť tým, že reaguje na oznámenie a chce si len vypočúť verziu udalosti od všetkých prítomných. Následne polícia oddelí násilníka a obeť a oboch vypočúva v osobitnej miestnosti, pričom ženu prednostne vypočúva žena.

Po príchode polície na miesto určenia treba zistiť, **kto je prítomný a či sú tam zranení, ktorí si vyžadujú okamžitú lekársku pomoc**. Pri vstupe do priestoru, kde došlo k incidentu nestačí len položiť otázku, kto je prítomný, ale policajti resp. policajtky musia celý priestor osobne prezrieť.

Pri príchode do bytu musia policajti vždy skontrolovať, či sú prítomné deti a či sú v poriadku. Policajti často venujú deťom nedostatočnú pozornosť, pretože deti zvyčajne nie sú hlavnou obeťou ani páchatelom násillia. Je tu však možnosť, že útočník je násilný aj voči nim, pretože zvyčajne vykonáva nátlak a kontrolu nad celou rodinou. Niektorí muži sa vyhrážajú zabitím detí, keď si myslia, že partnerka ich chce opustiť, a niekedy skutočne tieto hrozby vykonajú. **Deti sú preto tiež vo veľkom nebezpečenstve.**

Ak je prítomná obeť aj páchatel', prvá vec, ktorú treba urobiť je ich **oddeliť a vypočuť ich samostatne**. Policajtká nech sa zhovára s údajnou obeťou a policajt s údajným páchatel'om, pokiaľ je na mieste. Kvôli bezpečnosti bude možno potrebné daný priestor upraviť (posunúť nejaké objekty alebo odtláčiť zavádzajúci nábytok).

Zhromažďovanie informácií

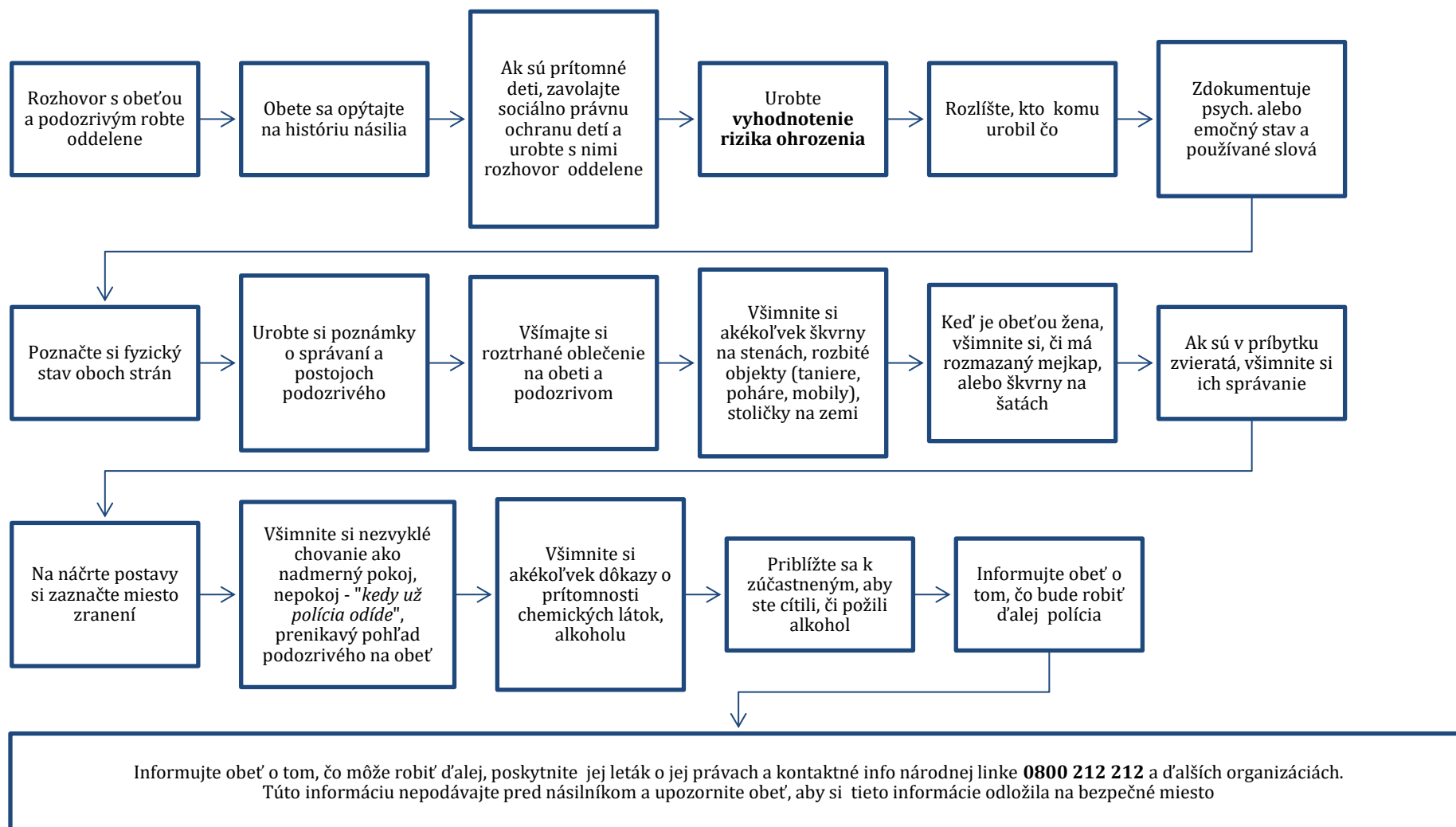
Policajti musia dať možnosť vyjadriť sa obom stranám, pričom vyjadrenia by si mali stručne zaznačiť pre účely vyhotovenia úradného záznamu.

Vypočúvanie obeť a násilníka musí prebiehať v oddelenom priestore. Veľmi často sa obeť bojí hovoriť v prítomnosti páchatel'a. Fyzickým oddelením obeť a páchatel'a sa vytvorí podmienky na to, aby obeť mohla hovoriť otvorenejšie. Obom stranám je potrebné vysvetliť, prečo boli oddelené, pretože ak si policajt zoberie nabok len jednu stranu, môže to vyzeráť, že je na strane druhého účastníka a vyvolá tak u nich nedôveru.

Jeden policajt (prednostne policajtká) odvedie obeť do inej miestnosti a tam ju požiada o poskytnutie potrebných informácií. Druhý policajt sa zaoberá násilníkom. Ich oddelenie je dôležité z dôvodu vlastnej bezpečnosti, ale aj kvôli bezpečnosti zainteresovaných, najmä ak sa muž správa agresívne. Tým sa zabráni stranám vzájomne sa napádať, či akokoľvek ovplyvňovať vyjadrenia druhého.

Ak sa policajtovi nepodarí strany dostatočne oddeliť, môže dôjsť k ďalšiemu vyostreniu konfliktu. Niekedy obeť využije prítomnosť policajta ako príležitosť vyjadriť svoj hnev a pociť krivdy. Vtedy je potrebné obeť vysvetliť, že jej reakciu chápe, ale potrebuje zistiť, čo sa skutočne stalo.

Postup pri zhromažďovaní informácií a dôkazov v prípade domáceho násillia:

Chovanie policajta alebo policajtky počas rozhovoru určí ochotu obete spolupracovať. Ak sa obeť cíti v bezpečí, že má dôveru, je pravdepodobnejšie, že aj ona bude veriť polícii a poskytne širšie a užitočné informácie na účely vyšetrovania. Účinné a efektívne vyšetrovanie umožní polícii podávať lepšie výkony, byť spokojnejšia so zásahmi a zvýši šance zachrániť životy a znížiť mieru ďalšieho násillia na obetiach a ich deťoch.

Rozhovor s obeťou si vyžaduje špeciálne techniky, vďaka ktorým sa podarí zozbierať relevantné informácie bez zanedbania bezpečia obete a zabezpečí dôvera obete voči polícii. **Treba sa vyhnúť sekundárnej viktimizácii kladením navádzajúcich alebo posudzujúcich otázok - bez irónie, nejasných alebo nepriamych otázok.** V prípade obetí, ktoré sú plné strachu a minimalizujú alebo popierajú potrebu zásahu polície, postupujte opatrne.

Pri rozhovore s obeťou je potrebné prispôbiť tempo i spôsobom vedenia rozhovoru jej psychickému rozpoloženiu, ponúknuť pohár vody alebo čokoľvek, čo obeť uspokojí (káva, voda, cigareta a pod.) a pokúsiť sa **ju upokojiť**. Otázky treba klásť **zrozumiteľne a stručne**. Rozhovor nie je výsluchom, preto by mal slúžiť iba na to, aby policajt na mieste posúdil, či boli naplnené znaky priestupku alebo niektorého trestného činu. Policajt musí obeť pripraviť, že možnosť zápisničnej sa vyjadriť dostane až pred povereným príslušníkom PZ alebo vyšetrovateľom, ktorý ju dôkladne vypočuje v procesnom postavení svedka - poškodeného, preto má žiadať iba stručnú informáciu.

Pri rozhovore s obeťami sú najužitečnejšie otvorené otázky, ktoré na účely prípadného ďalšieho vyšetrovania pomôžu získať relevantné a spoľahlivé informácie a umožnia komunikovať bez ovplyvňovania zúčastnených strán a bez toho, aby bol na ne vytváraný tlak. Odporúča sa neprerušovať tok myšlienok obete a špecifickejšiu, uzavretú otázku, je vhodné položiť, až keď obeť prestala rozprávať, alebo nevie, čo povedať ďalej.

Užitočné otázky:

- *Povedzte mi prosím, čo sa stalo.*
- *Už sa niekedy niečo podobné stalo? Už vás niekedy tento človek (váš partner) udrel/zbil? Kedy/odkedy?*
- *Kde vás udrel? Rukou? Otvorenou dlaňou alebo pästou?*
- *Nejakou vecou? Akou? Ukážte mi ju prosím.*
- *Do ktorej časti tela vás udrel? Mohli by ste mi to prosím ukázať? Môžem si to odfotografovať?*
- *Môžete mi ukázať na tomto náčrte postavy (ukážte jej obrázok postavy), ktorú časť tela máte zranenú?*
- *Privoláme zdravotnícku pomoc? Už ste niekedy navštívili pohotovostnú službu?*
- *Boli ste nejakým spôsobom zavražďovaný/Počúvali ste na svoju adresu nejaké hrozby? Mohli by ste mi zopakovať tie slová?*
- *Sú v tomto dome/byte nejaké zbrane (okrem nožov)? Boli použité? Môžete mi ukázať, kde sú?*

Niektoré otázky, ktorým sa počas rozhovoru treba vyhnúť:

~~Čo ste povedali, že sa tak nahneval?~~

~~Čo ste urobili, že takto zareagoval?~~

~~[Nejasné alebo rečnícke otázky]: ste v poriadku? Je všetko v poriadku? Ľudia zvyknú na tieto otázky prisvedčiť, aj keď sú v šoku alebo vykoľajení. Je lepšie klásť špecifické otázky, ktoré obeti pomôžu skoncentrovať svoju pozornosť na zranenú časť tela a zareagovať adekvátne. Výsledkom bude väčšia ochota obete spolupracovať.~~

Stratégie vedenia dobrého rozhovoru:

- Policajt by mal hovoriť pokojným hlasom a priamo.
- Policajt pri rozhovore umožní obeti opísať situáciu z vlastného uhla pohľadu a jej vlastným tempom, nevyvoláva v obeti dojem, že spochybňuje jej vyjadrenia, pretože si bude myslieť, že násilie, ktorým trpí, považujete za jej vlastnú chybu. Nemal by ju súdiť, a to ani vtedy, ak jej konaniu alebo rozhodnutiam z ľudského hľadiska nerozumie.
- Keď je obeť alebo násilník nahnevaná/ý alebo kričí, policajt by ich mal požiadať, aby sa upokojili a stíšili hlas. Je to mierumilovný spôsob, ako človeka prinútiť, aby sa upokojil, keďže v opačnom prípade nedokáže pochopiť, čo polícia hovorí.
- Policajt zopakuje otázky a výroky toľkokrát, koľko je potrebné, až pokiaľ sú jasné všetky potrebné informácie.
- Oslovuje prítomných (obetí) menom, to jej pomôže sa skoncentrovať a venovať pozornosť tomu, čo sa jej pýtate alebo čo sa hovorí.
- Policajt sa musí uistiť, že nevydáva rôznorodé a protichodné posolstvá. Reč tela môže prezradiť podráždenie, nedôveru voči tomu, čo počuje.
- Otázky by mali byť informatívne a neobviňujúce.
- Keďže nie je relevantné, aká bola motivácia k útoku, pretože by nikdy nemalo dochádzať k násiliu, obeť by sa nemali klásť otázky ohľadom toho, aký bol problém vo vzťahu.
- Nie je na polícii rozhodnúť, čo sa stalo a prečo, ale zistiť, či došlo k spáchaniu trestného činu a adekvátnym spôsobom postupovať.

V niektorých prípadoch môže **nepochopiteľné správanie obete** zaviesť políciu na nesprávnu cestu. Napríklad keď sa žena chová „hystericky“, alebo minimalizuje či popiera to, čo sa stalo. Obeť môže polícii povedať, že všetko je v poriadku, a dokonca sa môže pokúšať prácu polície, ktorá sa snaží páchatel'a zatknúť alebo vykázať osobu, ktorá sa dopúšťa násilia z bytu, prekaziť.

Policajt by mal jednotlivé situácie vyhodnotiť a konať so zámerom ochrániť každú zraniteľnú obeť násilia, ktorá v istých situáciách nemusí byť schopná posúdiť mieru rizika.

Najdôležitejšie je **obeť informovať o jej ďalších možnostiach**. Ak sa rozhodne podať trestné oznámenie, pripraviť ju na to, čo bude po podaní trestného oznámenia nasledovať. Je potrebné obeti povedať, že **akékoľvek násilie voči blízkym je neprípustné a podľa intenzity a rozsahu môže byť kvalifikované ako priestupok, či dokonca trestný čin**. Treba jej odporučiť, že svoj problém musí riešiť a ak to nechce robiť cez políciu, tak prostredníctvom národnej linky, odboru sociálnych vecí a rodiny alebo organizácií, ktoré poskytujú obetiam právne, psychologické i sociálne služby.

Rozhovor s podozrivým násilníkom

Profil násilníkov môže byť rozmanitý, od nízkej socio-ekonomickej triedy až po vysokú triedu, môžu to byť chudobní alebo aj bohatí ľudia (spravidla muži). Adresa sa môže nachádzať vo veľmi chudobnej, ale aj veľmi bohatej časti mesta či krajiny. Polícia by sa nemala nechať ovplyvniť žiadnym z týchto faktorov a mala by jednoducho postupovať podľa zákona.

Niektorí násilníci môžu byť veľmi rozhnevaní a môžu kričať, pretože policajná jednotka vstúpila do obydľia bez povolenia. Iní sa môžu chovať prívetivo a šarmantne, pokúšajúc sa políciu presvedčiť, že všetko je v najlepšom poriadku, ďalší môžu udalosti bagatelizovať.

Na to, aby sa policajná jednotka vyhla manipulácii násilníkom a riadne si robila svoju prácu, mala by:

- umožniť podozrivému povedať svoju verziu prípadu bez toho, aby ho obviňovala; pri obviňovaní bude podozrivý len viac defenzívny a popierajúci;
- nič nevyhlasovať ani nedávať žiadne neverbálne signály, ktoré by naznačovali súhlas s tým, čo hovorí;
- nahlásiť jeho verziu udalosti, aj keď je zjavne absurdná;
- informovať podozrivého o jeho zákonných právach, pokiaľ je zatknutý alebo ak bude na jeho meno vydané neodkladné opatrenie (tzv. zakazujúci súdny príkaz).
- Pokiaľ podozrivý opustil obydlie, opýtať sa obete, či vie, kam išiel, nejakú adresu, miesto kam si myslí, že by mohol odísť.

Pri rozhovore s podozrivým by mu policajt nemal dávať dôvod myslieť si, že súhlasí s jeho tvrdeniami, ktorými vysvetľuje svoje konanie, je nutné trvať na faktoch o tom, čo sa stalo. **Je potrebné zdôrazňovať, že za násilie je vždy zodpovedný ten, kto ho koná** (s výnimkou opodstatnenej sebaobrany) a obviňovanie obete z „provokácie“ je neakceptovateľné.

Pozor pri rozhovore s násilníkom, ktorého policajt pozná! Je nevyhnutné zachovať si služobný odstup a pri rozhovore vykať a vyžadovať vykanie a úctu, ktorá policajtovi prináleží ako verejnému činiteľovi.

Pri každom služobnom zákroku je potrebné si všímať, či je podozrivý pod vplyvom alkoholu, drogy a zistiť, či nie je ozbrojený. Vo vyšetrovaní a pri objasňovaní priestupkov sa stupeň opitosti či omámenia skúma iba v súvislosti so schopnosťou podozrivého vypovedať. V súvislosti s touto skutočnosťou však v súčasnosti neexistuje žiaden právny základ, na podklade ktorého by bolo možné takúto osobu akýmkoľvek spôsobom obmedzovať. Protialkoholické záchytné izby boli zrušené. To znamená, že v prípade, ak pominuli dôvody na zaistenie, respektíve na zadržanie osoby, táto musí byť prepustená aj v prípade, že je pod vplyvom alkoholických alebo iných návykových látok.

Ak je podozrivý ozbrojený a ak sa v byte nachádzajú zbrane, policajt využije svoje **oprávnenie odňať zbraň**². Policajti pritom nesmú zabúdať na vlastnú bezpečnosť a musia byť v strehu, mať útočníka neustále na očiach.

Policajt na mieste domáceho násilia, ak je zároveň miestom činu, je povinný zabezpečiť ho a zamedziť prístupu nepovolaných osôb, minimalizovať pohyb členov domácnosti po byte tak, aby bolo následné vykonanie obhliadky miesta činu výjazdovou skupinou efektívne.

Rozhovor s deťmi

Najlepší záujem dieťaťa je vždy na prvom mieste, deti nie sú malí dospelí!

Pri rozhovore s deťmi sa policajt najprv musí uistiť, že sú v bezpečí – oni aj tí, ktorých milujú. Deti sú poddajné a pri kladení navádzajúcich otázok majú tendenciu policajtovi „ulahodiť“. Policajt sa musí presvedčiť, že deti vedia, čo sa stalo, a uistiť ich, že to, čo sa bude diať, nezávisí od nich.

Aj vzhľadom na vek a traumy, ktorú môžu deti zažiť ako obeť násilia, si deti vyžadujú väčšou starostlivosť a citlivosť polície pri vedení rozhovoru. Zažívajú udalosti, myslia, hovoria a správajú sa vlastným spôsobom, ktorý reflektuje ich vek a vývinové kapacity. Ak chceme aby boli deti schopné participovať na procese spravodlivosti a byť chránené pred násilím, potrebujeme sa prispôbiť ich jazyku a správaniu, keď s nimi komunikujeme. Policajti majú

² § 22 Zákona 171/1993 o Policajnom zbore

používať jednoduchý jazyk, vziať do úvahy vek, zrelosť a intelektuálny rozvoj dieťaťa a skontrolovať si, či dieťa skutočne rozumie tomu, čo hovoria.

V rámci komunikácie s deťmi treba používať:

- Krátke vety
- Jednoduché vety
- Aktívny spôsob pýtania sa
- Pozitívne formulované vety (*povedal si to niekomu?*)
- Otázky len s jedným významom
- Použitie len jedného záporu (*povedala ti mama, aby si nešiel von?*)
- Priame otázky, nie hypotetické (*Si unavený?*)

Samotné deti môžu mať chuť hovoriť, byť aktívne zapojené a cítiť sa užitočné. Možno tiež chcú ochrániť svoju mamu, alebo iných ľudí v byte či dome, napríklad aj domáce zvieratá.

V niektorých prípadoch budú deti zľahčovať alebo aj ospravedlňovať to, čo sa stalo a budú sa pokúšať zabrániť, aby išiel podozrivý (ich otec) do väzenia. Možno sa im otec aj vyhráždal, že ony budú znášať následky jeho uväznenia. Pri rozhovore s deťmi by **polícia mala myslieť na nasledovné:**

- rozhovor s dieťaťom robiť v bezpečnej a tichej miestnosti;
- hovoriť s dieťaťom z očí do očí – čupnúť si alebo si sadnúť si vedľa neho;
- dieťaťu vysvetliť, prečo ste tam, vyhnúť sa hodnoteniu ich otca a toho, čo sa stalo, ale udalosti nezľahčovať, alebo nehovoriť, že je polícia len na návšteve;
- byť priateľskí a zároveň zdôrazniť, prečo polícia prišla; deťom sa veľmi pravdepodobne môže ulaviť, že polícia prišla, aby ochránila ich aj ich matku a vo väčšine prípadov deti veľmi presne vedia, čo sa dialo. Deti možno boli v minulosti svedkami mnohých takýchto incidentov;
- otázky klásť nenavádzajúcim spôsobom, pokúsiť sa zhromaždiť informácie o tom, čo sa stalo a tiež, či sa takéto niečo stalo aj v minulosti.

Vyhodnotenie rizika ohrozenia násilím

Policajt pri vypočúvaní obete na mieste činu po zhromaždení informácií o prípade vyhodnotí riziko ohrozenia obete na základe priloženého dotazníka (v prílohe). Vyhodnotenie rizika ohrozenia v písomnej forme je súčasťou spisu vedeného k prípadu. Na základe vyhodnotenia rizika ohrozenia policajt **zistí riziko hroziace obeti, ktoré môže byť bezprostredné, vysoké alebo stredné riziko.**

Vyhodnotenie rizika ohrozenia je postup na individuálne posúdenie ohrozenia obete násilím a z neho vyplývajúceho prijatia osobitných opatrení na zaistenie bezpečia pre obeť a jej prípadné deti. Cieľom posudzovania rizika pri riešení prípadov domáceho násillia je identifikovať a **vyhodnotiť aj možné riziko recidívy násillia v budúcnosti, eskaláciu násillia alebo dokonca násillia so smrteľnými následkami.**

Vyhodnotenie bezprostredného ohrozenia násilím je dôvodom na zaistenie alebo vykázanie zo spoločného obydllia; ale aj v prípade nižšieho skóre môže mať policajt vážne obavy o život, zdravie, slobodu a ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby a v prípadoch násillia v rodinách aj ďalších zraniteľných osôb. Výsledky priloženého dotazníka predstavujú orientačné vyhodnotenie rizika ohrozenia a vždy je potrebné vziať do úvahy aj celkový profesionálny úsudok. Je veľa možných príčin, prečo vyhodnotenie rizika ohrozenia nedosiahlo kritické skóre podľa odpovedí obete,

napr. jej extrémny strach, kultúrne a spoločenské bariéry prehovoríť, jazykové bariéry či hrozba, že jej alebo deťom hrozí väčšia ujma z iných dôvodov ako je násilie.

Mimoriadne dôležitá je **história násilia** a polícia by ju mala overovať v prípade opakovaných hlásení z vlastnej iniciatívy najmenej za posledných 12 mesiacov. Ak aj v prípadoch jednotlivých incidentov vyhodnotenie rizika ohrozenia nebolo významné pri komplexnom pohľade na históriu násilia – dynamiku cyklu a tendenciu intenzity násilia, je vhodné prehodnotiť postup polície.

Miera rizika ohrozenia a postup polície

Hroziace riziko	Prijaté opatrenia
Bezprostredné riziko ohrozenia (10 a viac bodov):	Posúdenie činu ako priestupku, bez prijatia primeraných opatrení, je neprípustné. Osobitnú pozornosť treba venovať prípadom, ak sa identifikuje prítomnosť ublíženia na zdraví, vlastníctve zbrane a prítomnosť detí. Nevyhnutný je manažment bezpečia obete , ktorý pozostáva z nasledujúcich opatrení:
Potenciálna ohrozujúca udalosť je viac ako pravdepodobná a následky by mohli byť vážne	<ul style="list-style-type: none">• neodkladné informovanie obete o hroziacom bezprostrednom riziku ohrozenia a možných následkoch vrátane podania letáka s právami obete;• zaistenie násilníka a jeho predvedením;• alternatívne vykázanie násilníka zo spoločného obydlija na 10 dní v zmysle Zákona o policajnom zbore³⁾;• zaistenie zbrane vo vlastníctve násilnej osoby v zmysle Zákona o policajnom zbore⁴⁾;• oznámenie kontaktu na národnú linku pre ženy 0800 212 212 a zavolanie na linku;• oznámenie UPSVaRu, ak sú prítomné deti;• pokiaľ si to obeť želá, po kontakte s linkou premiestnenie ohrozenej osoby na bezpečné miesto napr. do bezpečného ženského domu;• informovanie o možnosti podania neodkladného opatrenia o zákaze priblíženia násilnej osoby alebo vstupu násilnej osoby do obydlija⁵⁾ a možnosti nariadiť kontrolu vykonania nariadeného neodkladného opatrenia elektronickým náramkom na monitorovanie násilníka⁶⁾ a poskytnutie formulára pre podanie ;• informovaním o možnosti resp. potrebe podania trestného oznámenia a o konaní polície z úradnej povinnosti;• poučenie obete a možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami,• monitorovanie situácie v domácnosti;

³⁾ § 27a Zákona č. 171/1993 Z. z. Zákon o Policajnom zbore

⁴⁾ § 53 ods. 1) zákona 190/2003 o strelných zbraniach a strelive.

⁵⁾ Civilný sporový poriadok

⁶⁾ Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

Odporúčaný postup polície:

Vysoké riziko ohrozenia:
6 - 10 bodov

**Hoci nehrozí
bezprostredné riziko
ohrozenia života a zdravia
obete, je pravdepodobné
očakávať, že v budúcnosti
dôjde k ohrozeniu života a
zdravia.**

- v prípade, ak možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo obzvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť, najmä s ohľadom na predchádzajúce takéto útoky, je potrebné využiť oprávnenie policajta **vykázať násilníka zo spoločného obydlija**;
- oznámenie obeti o potrebe kontaktu na národnú linku pre ženy **0800 212 212** a zavolanie na linku;
- **oznámenie UPSVaRu**, ak sú prítomné deti;
- **informovanie obete o možnosti podania neodkladného opatrenia** o zákaze priblíženia násilnej osoby alebo vstupu násilnej osoby do obydlija⁷⁾ a možnosti nariadiť kontrolu vykonania nariadeného neodkladného opatrenia elektronickým náramkom na monitorovanie násilníka⁸⁾ a poskytnutie formulára pre podanie;
- informovaním obete o možnosti resp. **potrebe podania trestného oznámenia** a o konaní polície z úradnej povinnosti;
- **poučenie obete** o jej právach (leták) a možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami;
- poučenie obete o možnosti použitia neodkladných opatrení ako napr. zákaz priblíženia a možnosti podania trestného oznámenia;
- ak obeť nechce podniknúť kroky, ktoré odporúčate v záujme jej ochrany, informujte o **potrebe monitorovať ohrozenie**, pretože násilie je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšeniu jeho intenzity.
- zdôraznite, že je úlohou polície ochraňovať pred násilím a obeť by mala **kontaktovať políciu**, ak dôjde k zvýšeniu ohrozenia alebo hrozbe násilím či násiliu.
- Je tiež dôležité zdôrazniť, že polícia by mala byť kontaktovaná v prípade ohrozenia.

Stredné riziko ohrozenia:
menej ako 6 bodov

**Prípád je v súčasnosti
spojený s únosnou
úrovňou rizika a nehrozí
bezprostredné ohrozenie
obete, je ho však potrebné
monitorovať.**

V prípade, ak sa váš profesionálny úsudok zhoduje s mierou ohrozenia:

- pokiaľ obeť nemá záujem podať trestné oznámenie, uznajte, že jej situácia nie je ľahká a nikto by nemal zažívať násilie a **poučte ju o jej právach**;
- informujte obeť o potrebe **monitorovať ohrozenie**, pretože je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšeniu jeho intenzity;
- zdôraznite, že je úlohou polície ochraňovať pred násilím a ohrozená osoba by mala **kontaktovať políciu**, ak dôjde k zvýšeniu ohrozenia alebo hrozbe násilím či násiliu.
- obeti oznámte číslo národnej linky pre ženy **0800 212 212**;
- obeť informujte o dostupných špecializovaných organizáciách

⁷⁾ Civilný sporový poriadok

⁸⁾ Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

Riešenie prípadu

Po vyhodnotení informácií získaných na mieste domáceho násillia policajt rozhodne, či ide:

- o priestupok, ktorého objasňovanie bude na základe vecnej a miestnej príslušnosti vykonávať policajt obvodného oddelenia PZ;
- o trestný čin, na stíhanie ktorého je poverený príslušník PZ na skrátene vyšetovanie;
- o trestný čin, ktorý vyšetruje vyšetovateľ.

Pri vyhodnotení prípadu sa policajt riadi najmä nasledujúcimi zisteniami:

- **Vyhodnotenie rizika ohrozenia;**
- **Opakovanie domáceho násillia** (v prípade takéhoto priestupku za posledných 12 mesiacov vyhodnotí prípad policajt ako trestný čin);
- Závažnosť spôsobených zranení a ujmy.

V prípade, že došlo k **zraneniu obete**, zabezpečí jej podľa závažnosti zranení urýchlenu poskytnutie prvej pomoci a privolanie rýchlej zdravotníckej pomoci. Ak zranenia nie sú vážne, obeť je potrebné poučiť o tom, aby vyhľadala lekárske ošetrenie a lekársku správu si uchovala pre potreby trestného konania v budúcnosti.

Ak dôjde k situácii, že deti by mali zostať doma samé, ak otca odvedú a matka ide na ošetrenie, **odbor sociálnych vecí príslušného úradu PSVaRu** (ktorý už predtým polícia privolala) je povinný o deti sa postarať.

Priestupok

Ak dôjde ku kvalifikovaniu konania násilníka ako **priestupku podľa § 19 a) alebo d) (v prípade domáceho násillia vždy aj písm. e)**, policajt obvodného oddelenia PZ zadokumentuje priestupok na mieste spáchania priestupku, teda vykoná obhliadku miesta priestupku, prípadne obhliadku vecí, ktorá môže súvisieť so spáchaním priestupku a v súvislosti s tým zisťuje a zaisťuje stopy. Súčasťou obhliadky je aj náčrtok a fotodokumentácia. Z obhliadky sa spracováva zápisnica.

Po vykonaní obhliadky je potrebné vykonať ďalšie úkony na objasnenie priestupku podľa § 60 ods. 1 zákona o priestupkoch, najmä vypočúť poškodeného, páchatel'a, svedkov a z uvedených výsluchov spracovať záznam a v prípade naplnenia zákonných dôvodov (§ 59 ods. 3 zákona o priestupkoch) zápisnicu. Pri vypočúvaní osôb je policajt povinný poučiť ich o ich právach a povinnostiach.

Ak je **vypočúvaná maloletá osoba**, tento úkon môže byť vykonaný len v prítomnosti jej zákonného zástupcu, pedagogického pracovníka alebo pracovníka starostlivosti o dieťa. Pri jej vypočúvaní sa postupuje primerane na jej rozumovú a vôľovú vyspelosť.

V prípade, že sa jedná o priestupok, ktorý podľa § 58 ods. 4 zákona o priestupkoch objasňujú orgány Policajného zboru, vykoná policajt objasňovanie priestupku až do skončenia objasňovania. Keďže v danom prípade sa jedná o priestupky, u ktorých je predpoklad, že páchatel'ovi sa preukáže spáchanie priestupku, objasňovanie sa skončí správou o výsledku objasňovania priestupku a jej zaslaním na príslušný správny orgán, ak nie sú dôvody na postup podľa § 60 ods. 3 písm. a) a c) zákona o priestupkoch.

Ak na základe všetkých zabezpečených informácií z trestného oznámenia, informácií z miesta domáceho násilia **dôjde ku kvalifikovaniu konania násilníka ako trestného činu**, vyšle operačný dôstojník na miesto spáchania trestného činu, ak je to potrebné z dôvodu, že sa tam nachádzajú stopy, výjazdovú skupinu. Je zložená z vedúceho, ktorým je vyšetrovateľ alebo poverený príslušník PZ a členov, ktorými sú pracovník operatívneho oddelenia a kriminalistický technik.

Polícia vždy koná zo zákona. **Platí zásada ex offa, čo znamená, že policajt koná z úradnej povinnosti**, teda musí vykonať jednotlivé procesné úkony hneď, ako sú na to splnené zákonné podmienky a nemôže od ich vykonania upustiť ani z dôvodu, že účastníci (obvinený či obeť) si neželajú. Ak sa stal trestný čin a policajt sa to dozvedel, je **povinný vo veci konať z úradnej povinnosti**, podľa § 2 ods. 6 Trestného poriadku, ak Trestný poriadok neustanovuje inak. To znamená, ak sa policajt dozvie o spáchaní trestného činu, je povinný vo veci konať **aj v prípade, že obeť oznámenie podať nechce**. V takomto prípade je potrebné mať na zreteli najmä bezpečnosť obeť, prípadne ďalších členov domácnosti, najmä detí, aby zo strany páchatel'a domáceho násilia nedošlo k ďalším útokom.

Po vykonaní obhliadky miesta činu, ktorej neoddeliteľnou súčasťou sa stane aj fotodokumentácia pozostávajúca z fotografií vyhotovených na mieste činu, vrátane zranení pochádzajúcich z trestného činu (pri prehliadke tela obeť, či obeť), pristúpi poverený príslušník alebo vyšetrovateľ k ďalším procesným úkonom, medzi ktoré patrí najmä zadržanie podozrivého, jeho výsluch, výsluch poškodenej či poškodených. **Ak ide o maloleté osoby, musí byť pri výsluchu psychológ alebo pedagóg a výsluch sa spravidla uskutoční v špeciálnej miestnosti za využitia technických prostriedkov na zaznamenávanie zvuku a obrazu**.

Poverený príslušník PZ či vyšetrovateľ je povinný už pri prvom kontakte s obeťou poskytnúť jej písomnú informáciu o jej právach a povinnostiach spolu s **kontaktnou linkou 0800 212 212** a organizácie na pomoc obetiam. Spolupráca policajta s takýmito organizáciami sa riadi ustanoveniami Trestného poriadku.

Policajt je povinný informovať **odbor sociálnych vecí a rodiny** o situácii, najmä vtedy, ak sa na mieste nachádzajú nezaopatrené deti, aby jeho pracovníci mohli pristúpiť k prijatiu potrebných opatrení. V prípade, že chýba iniciatíva zo strany obeť, je možné informovať organizáciu na pomoc obetiam násilia, aby sa sama na ňu nakontaktovala.

V prípade, že poverený príslušník PZ alebo vyšetrovateľ vznesie útočníkovi obvinenie, umožní mu využiť svoje práva na obhajobu. Ak sú tu dôvody väzby, dá prokurátor sudcovi podnet na podanie návrhu na vzatie násilníka do väzby.

Pre informáciu je potrebné uviesť, že:

- **podľa § 146 ods.2 Občianskeho zákonníka** môže súd obmedziť užívacie právo druhého manžela k domu alebo bytu patriacemu do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, prípadne ho z jeho užívania úplne vylúčiť, ak sa z dôvodu psychického alebo fyzického násilia alebo hrozby takéhoto násilia vo vzťahu k manželovi alebo blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom byte alebo dome, stalo ďalšie spolužitie neznesiteľným.
- **podľa § 86 ods.1 písm. g Občianskeho súdneho poriadku** môže súd formou predbežného opatrenia uložiť účastníkovi konania, aby dočasne nevstupoval do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia.

V súvislosti s týmito možnosťami policajt môže iba informovať obeť o ich existencii a odporučiť im, aby sa obrátili na organizácie na pomoc obetiam, ktoré im môžu pomôcť pri spísaní návrhu a jeho podaní na súd alebo ich odkázať priamo na súd.

Pomoc polície sa dá využiť na vykonanie týchto práv až po ich priznaní, teda vtedy, keď sa rozhodnutia súdu stanú právoplatnými a vykonateľnými.

Skrátené vyšetovanie

Trestné činy, ktoré sú podľa Trestného zákona **prečinmi** (úmyselnými), za ktoré Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou 3 roky, pričom závažnosť musí byť vzhľadom na spôsob vykonania, jeho následky, okolnosti, za ktorých bol spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku, aspoň nepatrná. Jedná sa o odloženie dieťaťa - § 205 ods.1 TZ, opustenie dieťaťa - § 206 ods. 1 TZ, zanedbania povinnej výživy - 207 TZ, násilia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi - § 359 TZ, nebezpečného vyhrážania - § 360 TZ.

Druhy a charakteristika trestných činov

Domáce násilie má rôzne formy - fyzické, sexuálne, psychické a často aj ekonomické. Fyzické násilie je spravidla sprevádzané ťažkou psychickým nátlakom a verbálnou agresiou. Protiprávne konanie páchatel'a môže mať podobu priestupku proti verejnému poriadku či občianskemu spolunažívaniu, ale môže ísť i o trestný čin, najmä **týranie blízkej a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona**.

Trestný zákon osobitne definuje násilie na blízkej a zverenej osobe v § 208 ako „**týrania blízkej osoby a zverenej osoby**“ a preto je vhodné využívať pri trestnom stíhaní páve tento paragraf Trestného zákona (pozri príloha). Blízkou osobou sa v trestnom práve vo všeobecnosti rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel a iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú.

V prípadoch, ak ide skôr o jednotlivý útok bez napĺňania charakteristiky domáceho násilia podľa tejto metodiky, prichádzajú do úvahy ďalšie ustanovenia Trestného zákona, najmä

- ublíženie na zdraví podľa § 155 až 157 Trestného zákona,
- obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona,
- vydieranie § 189 Trestného zákona,
- hrubý nátlak podľa § 190 Trestného zákona,
- nátlak podľa § 192 Trestného zákona,
- znásilnenie podľa § 199 Trestného zákona,
- sexuálne násilie podľa § 200 Trestného zákona,
- sexuálne zneužívanie podľa § 201 Trestného zákona,
- nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona,
- nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a Trestného zákona,
- obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 Trestného zákona,
- úkladná vražda podľa § 144 Trestného zákona.

Z hľadiska objektu týchto trestných činov ide o trestné činy proti životu a zdraviu, proti slobode a ľudskej dôstojnosti, rodine a mládeži a proti iným právam a slobodám.

Osobitnú ochranu Trestný zákon poskytuje **chránenej osobe**, čo je okrem **blízkej osoby** i každé **dieťa, tehotná žena, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku** a ďalšie, a to vyššou trestnou

sadzbu. Zámer prísnejšie trestať takéto činy v prostredí vzájomnej dôvery a previazanosti bol potom doplnený ustanovením § 127 ods. 5, ktorým sa rozširuje definícia blízkej osoby osobitne na účely trestných činov vydierania, týrania blízkej a zverenej osoby, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, nebezpečného vyhrážania alebo nebezpečného prenasledovania a to tak, že sa ňou rozumie aj **bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa** a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa všeobecnej definície, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

Správna kvalifikácia trestného činu je dôležitá, pretože z nej vyplýva kvalifikácia trestného činu ako prečinu alebo zločinu so všetkými dôsledkami pre trestné konanie až po uloženie trestu v odsudzujúcom rozsudku. Navyše, budúce postupy na ochranu a podporu obetí a s tým spojené služby, budú závisieť od správnej kvalifikácie násillia ako konkrétneho trestného činu.

ZDROJE

Predkladaná metodika predstavuje aktualizáciu pôvodnej metodiky PZ, ktorú vypracoval kolektív autorov a autoriek

- mjr. Mgr. Marta Bujňáková, pracovníčka oddelenia komunikácie s verejnosťou P PZ.
- plk. JUDr. Oto Konrád, zástupca riaditeľa odboru poriadkovej polície P PZ
- npor. Mgr. Marek Petruš. – odbor poriadkovej polície P PZ
- kpt. Mgr. Mária Mikitová- Jánošková- odbor všeobecnej kriminality P PZ
- pplk. JUDr. Ladislav Vajzer - odbor všeobecnej kriminality P PZ
- mjr. Mgr. Zuzana Gretschová - odbor všeobecnej kriminality P PZ

Ďalšie zdroje:

ZVYŠOVANIE EFEKTIVITY JUSTÍCIE A ORGÁNOV ČINNÝCH V TRESTNOM KONANÍ V BOJI PROTI NÁSILLIU PÁCHANÉMU NA ŽENÁCH A DOMÁCEMU NÁSILLIU. *Príručka pre vzdelávanie*. Anna Costanza Baldry a Elisabeth Duban, Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násillie, Bratislava, 2016

ZÁKLADNÝ KURZ ZÁKLADNÝ KURZ O NÁSILLÍ NA ŽENÁCH A DOMÁCOM NÁSILLÍ. Oľga Pietruchová. Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násillie, Bratislava, 2016

PRÍLOHY

DEFINÍCIE

V súlade s Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu a Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov:

Domáce násilie sú rôzne skutky fyzického, psychického, sexuálneho a majetkového násilia, ktoré sú charakteristické najmä tým, že násilie pácha osoba, ktorá s obeťou je alebo bola v manželskom alebo partnerskom zväzku, alebo je iným rodinným príslušníkom obete bez ohľadu na to, či páchatel s obeťou žije, alebo žil v spoločnej domácnosti.⁹

Násilie na ženách sú všetky činy rodovo podmieneného násilia, ktoré majú alebo môžu mať za následok (alebo pravdepodobne môžu spôsobiť) telesnú, sexuálnu, psychickú ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote. Považuje sa za porušenie ľudských práv a formu diskriminácie žien¹⁰.

Rodovo podmienené násilie je násilie, ktoré je namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo neprimerane postihuje osoby určitého pohlavia. Môže obeť spôsobiť telesnú, sexuálnu, psychickú ujmu alebo majetkovú škodu¹¹. Zahŕňa násilie páchané blízkou osobou, sexuálne delikty, obchodovanie s ľuďmi, otroctvo a rôzne formy škodlivých praktík, ako napríklad nútené manželstvá, mrzačenie ženských pohlavných orgánov a takzvané trestné činy spáchané v mene cti.

Násilie je nielen protiprávnym činom proti spoločnosti, ale aj porušením individuálnych práv obetí. V súčasnosti Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov akcentuje potrebu, aby legislatíva a prax v členských štátoch v pomyselnom trojuholníku medzi ochranou záujmov spoločnosti (trestným stíhaním), právami násilnej osoby a právami obete zohľadňovala osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a vyspelosť obetí trestných činov pri plnom rešpekte k ich fyzickej, mentálnej a morálnej integrite. Zohľadnenie potrieb obetí im pri vymáhaní spravodlivosti a poriadku v spoločnosti na jednej strane priznáva legitímne (aktívne) postavenie, na strane druhej zvyšuje úspešnosť nastolenia spravodlivosti a poriadku. Ženy a deti zažívajúce násilie, sú osobitne zraniteľné¹².

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ods. (18)

¹⁰ Článok 3 Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ods. (17)

¹² Ods. 17, 18, 38 a 57 Preambuly Smernice o obetiach

FORMULÁR NA VYHODNOTENIE RIZIKA OHROZENIA

1. Základné informácie o prípade (vyplní sa na základe výsledkov rozhovoru)		
Meno a priezvisko ohrozenej osoby:		
Meno a priezvisko násilníka:		
Správu vyhotovil/a:		
Deti v domácnosti	☐ áno	☐ nie
História domáceho násillia na základe záznamov		
▪ Trestné konanie	☐ áno - počet:	☐ nie
▪ Priestupkové konanie	☐ áno - počet:	☐ nie
História násillia domáceho násillia na základe tvrdení ohrozenej osoby	☐ áno	☐ nie
Bolo potrebné lekárske ošetrovanie ohrozenej osoby/osôb?	☐ áno	☐ nie
Aké je riziko ohrozenia násillím (súhrn výsledkov časti 3)	☐ bezprostredné ☐ vysoké ☐ stredné	
Bol násilník zadržaný?	☐ áno	☐ nie
Ak nie, prečo? (stručne popíšte dôvody)		
Bol násilník vykázaný z obydllia?	☐ áno	☐ nie
Ak nie, prečo? (stručne popíšte dôvody)		
Existujú zdravotné záznamy z ošetrovania v prípade zranení, ublíženllia na zdraví?	☐ áno	☐ nie
2. Identifikácia páchaného násillia (vyplní sa na základe rozhovoru s ohrozenou osobou)		
Ako dlho trvá váš vzťah s násilníkom?	počet rokov:	počet mesiacov:
Ako dlho trvá násillie vo vašom partnerskom vzťahu?	počet rokov:	počet mesiacov:
Aké formy násillia zažívate?		
▪ fyzické	☐ áno	☐ nie
▪ psychické	☐ áno	☐ nie
▪ sexuálne	☐ áno	☐ nie
▪ ekonomické	☐ áno	☐ nie
▪ sociálne	☐ áno	☐ nie
Aká je frekvencia násillia?	☐ denne	☐ raz za týždeň
	☐ 2-6x za týždeň	☐ raz za mesiac
	☐ 2-3x za mesiac	☐ raz za 6 mesiacov
	☐ prvýkrát	☐ iné
Priebeha násillie v cykle, kedy sa striedajú fázy napätllia, výbuchu a pokoja (medových týždňov)?	☐ áno	☐ nie

3. Dotazník rizika ohrozenia (otázky kladené ohrozenej osobe zažívajúcej násilie)

č.	Otázka	Odpoveď áno = 1 bod nie = 0 bodov		Váha (závažnosť otázky)	Počet bodov =odpoveď x váha
1.	Cítite sa ohrozená ďalším násilím zo strany násilníka?	☐ áno	☐ nie	1	
2.	Ste tehotná alebo máte dieťa mladšie ako 1 rok?	☐ áno	☐ nie	2	
3.	Odišli ste alebo pokúšali ste sa odísť od násilníka počas uplynulých 12 mesiacov?	☐ áno	☐ nie	2	
4.	Dopúšťa sa násilník podľa vás aj násilia na deťoch a/alebo iných blízkych osobách?	☐ áno	☐ nie	2	
5.	Viedol súčasný násilný čin k vášmu ublíženiu na zdraví resp. zraneniu, úrazu, ujme, alebo došlo k ublíženiu na zdraví v minulosti?	☐ áno	☐ nie	2	
6.	Deje sa násilie vo vzťahu k vám a/alebo vašim blízkym čoraz častejšie, zhoršuje a stupňuje sa násilie?	☐ áno	☐ nie	2	
7.	Prenasleduje vás násilník pravidelne, kontaktuje vás (telefón, e-mail), prenasleduje a/alebo vás obťažuje?	☐ áno	☐ nie	1	
8.	Ohrozoval vás násilník zbraňou? Vlastní zbraň alebo má prístup k zbrani?	☐ áno	☐ nie	2	
9.	Vyhrážal sa vám násilník, že zabije vás alebo vaše deti, či iných blízkych ľudí?	☐ áno	☐ nie	1	
10.	Núti vás násilník k sexuálnym praktikám, ktoré si neželáte alebo vám ubližujú, alebo viete o tom, že to robí niekomu inému?	☐ áno	☐ nie	1	
11.	Bol násilník v minulosti trestaný alebo postihovaný kvôli násilnému správaniu?	☐ áno	☐ nie	1	
12.	Mal násilník v uplynulom roku problémy s liekmi (na predpis alebo inými), drogami, alkoholom alebo psychické ťažkosti, ktoré mu spôsobovali problém viesť bežný život (pokús o samovraždu)?	☐ áno	☐ nie	1	
Celkom					

Vyhodnotenie dotazníka:

Bezprostredné riziko ohrozenia násilím: viac ako 10 bodov áno

Vysoké riziko ohrozenia násilím: 6 - 10 bodov áno

Stredné riziko ohrozenia násilím: 0 - 5 bodov áno

Poznámky:

Vlastný profesionálny úsudok:

Dátum:

Útvar:

Číslo:

Podpis policajta/ky:

Dátum:

Podpis nadriadeného:

PRÁVNE USTANOVENIA PRI ZÁKROKoch OHĽADOM DOMÁCEHO NÁSILIA

Trestný poriadok

Práva podozrivej osoby:

Zadržanie podozrivého môže vykonať poverený príslušník PZ, vyšetrovateľ ale aj občan, ak splní zákonné podmienky a to v zmysle ustanovení § 85 až 87 Trestného poriadku.

§ 85 Zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby

(1) Osobu podozrivú zo spáchania trestného činu môže policajt zadržať, ak je tu niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 alebo 2 alebo ak ide o podozrivú osobu podľa § 204 ods. 1, aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať, len ak vec neznesie odklad a súhlas vopred nemožno dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine alebo zastihnutá na úteku.

(2) Osobnú slobodu osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, môže obmedziť ktokoľvek, ak je to potrebné na zistenie jej totožnosti, zabránenie úteku, zabezpečenie dôkazov alebo na zabránenie ďalšiemu páchaniu trestnej činnosti. Je však povinný takú osobu bezodkladne odovzdať útvaru Policajného zboru, útvaru Vojenskej polície alebo útvaru Colnej správy.

(3) Policajt, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona alebo odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine podľa odseku 2, bezodkladne oznámi vykonané zadržanie prokurátorovi a spíše o ňom zápisnicu, v ktorej označí miesto, čas zadržania alebo prevzatia takej osoby a bližšie okolnosti zadržania, ako aj jeho podstatné dôvody a uvedie osobné údaje zadržanej osoby. Rovnopis zápisnice doručí bezodkladne prokurátorovi.

(4) Policajt, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona alebo odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine podľa odseku 2, takú osobu bezodkladne oboznámi s dôvodmi zadržania a vypočuje ju; v prípade, že podozrenie nebude naďalej dôvodné alebo dôvody zadržania z inej príčiny odpadnú, prepustí ju písomným opatrením ihneď na slobodu. Ak zadržanú osobu neprepustí na slobodu, vznesie jej obvinenie a vypočuje ju. Po jej výsluchu odovzdá spis prokurátorovi, aby ten mohol prípadne podať návrh na vzatie do väzby alebo na postup podľa § 204 ods. 1. Policajt alebo prokurátor postupujú pri tom tak, aby zadržanú osobu bolo možné odovzdať súdu najneskôr do 48 hodín a pri trestných činoch terorizmu do 96 hodín od jej zadržania alebo zaistenia podľa osobitného zákona alebo prevzatia podľa odseku 2, inak musí byť zadržaná osoba prepustená na slobodu písomným príkazom prokurátora s primeraným odôvodnením. Zadržanú osobu môže prepustiť na slobodu so súhlasom prokurátora písomným príkazom s primeraným odôvodnením aj policajt.

(5) Ustanovenia § 34, § 121 až 124 sa primerane použijú aj vtedy, ak je zadržaná osoba vypočúvaná v čase, keď proti nej ešte nebolo vznesené obvinenie.

(6) Zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby; má právo požadovať, aby obhajca bol prítomný pri jej výsluchu podľa odseku 4, ibaže je obhajca v lehote uvedenej v odseku 4 nedosiahnuteľný.

§ 86 Zadržanie obvineného policajtom

(1) Ak je tu niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 a pre neodkladnosť veci nemožno rozhodnutie o väzbe vopred zadovážiť, môže policajt obvineného zadržať predbežne sám. Zadržaného obvineného policajt bez meškania oboznámi s dôvodmi zadržania a vypočuje ho. Súčasne je povinný vykonané zadržanie prokurátorovi bez meškania oznámiť a odovzdať mu rovnopis zápisnice, ktorú spísal pri zadržaní, ako aj ďalší spis na rozhodnutie o podaní návrhu na vzatie do väzby. Návrh sa musí podať tak, aby obvinený mohol byť najneskôr do 48 hodín a pri

trestných činoch terorizmu do 96 hodín od zadržania odovzdaný súdu, inak musí byť prepustený na slobodu.

(2) Ak sa po zadržaní zistí, že dôvod väzby podľa § 71 pominul, môže obvineného prepustiť na slobodu so súhlasom prokurátora písomným opatrením aj policajt, inak sa postupuje podľa § 87 ods.1.

§ 87 Rozhodnutie o zadržanej osobe

(1) Ak prokurátor odovzdá zadržanú osobu súdu podľa § 85 ods. 4 alebo podľa § 86 ods. 1, pripojí k zároveň podanej obžalobe alebo k návrhu na vzatie do väzby celý doposiaľ získaný spisový materiál; inak nariadi prepustenie zadržanej osoby na slobodu písomným príkazom s primeraným odôvodnením.

(2) Sudca pre prípravné konanie je povinný do 48 hodín a pri obzvlášť závažných zločinoch do 72 hodín od prevzatia zadržanej osoby podľa odseku 1 a doručenia návrhu prokurátora na vzatie do väzby túto osobu vypočúť a rozhodnúť o jej vzatí do väzby alebo ju prepustiť na slobodu, ak rozhodne uznesením o nevzatí do väzby podľa § 72 ods. 3, inak ju príkazom, ktorý musí byť písomný a primerane odôvodnený, prepustí na slobodu. Ak sudca pre prípravné konanie prevzal obvineného pri postupe podľa § 204 ods. 1 a prokurátor nepodal súčasne s obžalobou návrh na vzatie obvineného do väzby, sudca pre prípravné konanie po prednostnom a urýchlennom vykonaní úkonov podľa § 348 ods. 1 písm. a) alebo b), najneskôr do 48 hodín od prevzatia obvineného a doručenia obžaloby prepustí zadržanú osobu na slobodu písomným príkazom s uvedením dôvodu prepustenia; ak bol prokurátorom súčasne s obžalobou podaný aj návrh na vzatie obvineného do väzby, postupuje sudca pre prípravné konanie urýchlene a prednostne podľa § 348 ods. 1 písm. a) až d).

Zadržat' podozrivého možno iba vtedy, ak sú tu dôvody väzby podľa ustanovenia § 71 Trestného poriadku:

§ 71 Dôvody väzby

(1) Obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že

a) ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, ak nemá stále bydlisko alebo ak mu hrozí vysoký trest,

b) bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak marí objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, alebo

c) bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil.

(2) Obvinený môže byť vzatý do väzby aj vtedy, ak je trestne stíhaný pre trestné činy terorizmu, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu a sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený.

(3) Ak bol obvinený prepustený z väzby, môže byť v tej istej veci vzatý do väzby, ak

a) je na úteku alebo sa skrýva, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, nezdržiava sa na adrese, ktorú uviedol orgánom činným v trestnom konaní alebo súdu, nepreberá zásielky alebo nerešpektuje príkazy orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu, alebo inak vedome marí vykonávanie nariadených úkonov,

b) pôsobí na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak marí objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie,

c) pokračuje v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil,

d) bol prepustený z väzby preto, že nastúpil do výkonu trestu odňatia slobody a sú konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú niektorý z dôvodov väzby podľa odseku 1,

e) je obvinený pre ďalší úmyselný trestný čin, ktorý mal byť spáchaný po prepustení z väzby, alebo

f) ide o väzbu podľa odseku 2.

§ 72 Rozhodnutie o väzbe

(1) Rozhodnutím o väzbe sa rozumie rozhodnutie o

a) vzatí alebo nevzatí obvineného do väzby; za rozhodnutie o nevzatí do väzby sa považuje aj rozhodnutie o ponechaní obvineného na slobode pri nahradení väzby,

b) prepustení z väzby a o zamietnutí žiadosti o prepustenie obvineného z väzby; za takúto žiadosť sa považuje aj žiadosť o nahradenie väzby,

c) zmene dôvodov väzby obvineného,

d) návrhu na predĺženie lehoty väzby obvineného,

e) ponechaní obvineného vo väzbe, alebo predĺžení celkovej lehoty väzby v trestnom konaní,

f) prepustení zatknutého obvineného na slobodu; za takéto rozhodnutie sa považuje aj rozhodnutie o ponechaní obvineného na slobode pri nahradení väzby.

(2) Konat' a rozhodovať možno len o väzbe osoby, proti ktorej bolo vznesené obvinenie. Odôvodnenie rozhodnutia o väzbe obsahuje aj uvedenie skutkových okolností, o ktoré sa výrok rozhodnutia o väzbe opiera. O väzbe koná a rozhoduje súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie, ktorý nie je pri vymedzení dôvodov väzby návrhom prokurátora viazaný. O sťažnosti proti rozhodnutiu súdu alebo sudcu pre prípravné konanie o väzbe koná a rozhoduje nadriadený súd. Pred rozhodnutím o väzbe musí byť obvinený vypočutý; o čase a mieste výsluchu sa vhodným spôsobom upovedomí prokurátor, obvinený a jeho obhajca, ak je dosiahnuteľný. Predseda senátu alebo sudca pre prípravné konanie vypočuje obvineného a potom umožní prísediacim alebo sudcom, prokurátorovi a obhajcovi položiť obvinenému otázky týkajúce sa rozhodnutia o väzbe; bez výsluchu obvineného možno rozhodnúť o väzbe len vtedy, ak obvinený výslovne požiadal, aby sa konalo v jeho neprítomnosti alebo ak zdravotný stav obvineného neumožňuje jeho výsluch. Zástupca záujmového združenia alebo iná osoba ponúkajúca záruku alebo peňažnú záruku sa upovedomí o výsluchu, ak je to potrebné. Návrhy a žiadosti prokurátora sa bezodkladne doručia obvinenému a žiadosti obvineného alebo iných osôb, podané v jeho prospech prokurátorovi tak, aby sa k nim prokurátor a obvinený mali možnosť pred rozhodnutím o väzbe vyjadriť; to platí aj o dôvodoch, pre ktoré má súd rozhodnúť o predĺžení celkovej lehoty väzby podľa § 76a.

(3) Ak v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie nevyhovie návrhu prokurátora vziať obvineného do väzby, rozhodne o nevzatí do väzby uznesením, ktoré v plnom znení s odôvodnením a poučením uvedie v zápisnici o úkone; to platí aj pre rozhodnutie o väzbe, ak súd alebo sudca pre prípravné konanie rozhoduje podľa § 76 ods. 3 alebo 4. Prokurátor môže v prípravnom konaní vziať návrh na vzatie obvineného do väzby späť až do vyhlásenia uznesenia sudcu pre prípravné konanie, ktorým sa o tomto návrhu rozhoduje; sudca pre prípravné konanie uznesením vezme na vedomie späťvzatie návrhu prokurátora na vzatie obvineného do väzby.

(4) K návrhu na vzatie obvineného do väzby, ako aj k ďalším návrhom prokurátora, na ktorých základe sa má v prípravnom konaní rozhodnúť o väzbe treba vždy pripojiť originál alebo orgánom činným v trestnom konaní overený rovnopis celého doposiaľ získaného spisového materiálu s očíslovanými listami a s prehľadom obsahu spisu. Predloženie spisu príslušnému orgánu nesmie byť prekážkou pre plynulé konanie vo veci.

(5) Sudca pre prípravné konanie alebo predseda senátu súdu, ktorý o návrhu alebo sťažnosti koná, môže v prípadoch zvlášť rozsiahleho spisového materiálu súhlasiť s predložením len príslušnej časti spisu.

(6) Obvineného, ktorý bol vzatý do väzby alebo u ktorého bolo nariadené dodanie na ďalší výkon väzby, dodajú do miesta výkonu väzby príslušníci Policajného zboru, Vojenskej polície alebo colníci a v súdnom objekte aj príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Postavenie a práva obeť - poškodeného trestným činom

§ 46 Oprávnenia poškodeného a uplatnenie nároku na náhradu škody

(1) Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Poškodený má právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania informovať o stave trestného konania. Informáciu poskytne orgán činný v trestnom konaní alebo súd, ktorý vo veci koná; na tento účel sa poškodenému poskytnú potrebné kontaktné údaje. Informácia o stave konania sa neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.

(2) Poškodený je povinný najneskoršie na začiatku prvého výsluchu uviesť adresu, na ktorú sa mu majú písomnosti doručovať vrátane písomností určených do vlastných rúk, ako aj spôsob doručovania s tým, že ak túto adresu alebo spôsob doručovania zmení, musí takú skutočnosť bez meškania oznámiť príslušnému orgánu; o doručovaní a následkoch s tým spojených orgán činný v trestnom konaní poškodeného poučí.

(3) Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

(4) Návrh podľa odseku 3 nemožno podať, ak bolo o nároku už rozhodnuté v civilnom procese alebo inom príslušnom konaní.

(5) Ak poškodený chce uplatniť dôkazy, ktoré sú mu známe, návrh na ich vykonanie musí predložiť v prípravnom konaní prokurátorovi alebo policajtovi a pred súdom prvého stupňa súdu najneskoršie v priebehu dokazovania na hlavnom pojednávaní. Ak poškodený návrh na vykonanie dôkazov predloží skôr, súd je povinný takýto návrh bez meškania doručiť prokurátorovi a obvinenému.

(6) Poškodený má právo uplatňovať konkrétne návrhy na účely uzavretia zmieru alebo dohody s páchatelom; tieto návrhy môže uplatňovať aj prostredníctvom probačného a mediačného úradníka.

(7) Poškodený sa môže výslovným vyhlásením písomne alebo ústne do zápisnice pred orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom vzdať procesných práv, ktoré mu tento zákon ako poškodenému priznáva.

(8) Ak orgán činný v trestnom konaní alebo súd zistí, že poškodenému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, poskytne mu informáciu o tom, že

a) obvinený bol prepustený z väzby alebo z nej ušiel,

b) odsúdený bol prepustený z výkonu trestu odňatia slobody alebo z neho ušiel.

(9) Poškodený už v prípravnom konaní môže požiadať prokurátora a v konaní pred súdom súd, aby bol informovaný o skutočnostiach uvedených v odseku 8. Ak je odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody, žiadosť sa podáva na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni. Informácia sa poškodenému neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia obvineného alebo odsúdeného. Poškodený môže svoje rozhodnutie o možnosti byť informovaný o skutočnostiach uvedených v odseku 8 zmeniť; na zmenu rozhodnutia poškodeného sa prihliada.

§ 47

(1) Oprávnenie poškodeného nemôže vykonávať ten, kto je v trestnom konaní stíhaný ako spoluobvinený.

(2) Ak je v tej istej veci väčší počet poškodených a jednotlivým výkonom ich práv by mohol byť ohrozený účel a rýchly priebeh trestného stíhania a poškodení sa nedohodnú na spoločnom zástupcovi, sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora ustanoví opatrením v prípravnom konaní na výkon týchto práv spoločného zástupcu poškodených, spravidla niektorého z poškodených po jeho predchádzajúcom súhlase. Prokurátor oznámi opatrenie poškodeným, ktorí si už uplatnili nárok na náhradu škody, a opatrenie sa vhodným spôsobom uverejní. Spoločných zástupcov môže byť najviac desať. Spoločný zástupca vykonáva práva poškodených, ktorých zastupuje, vrátane uplatnenia nároku na náhradu škody v trestnom konaní a má rovnaké procesné postavenie ako splnomocnenec; bez písomného súhlasu poškodeného nemožno vziať späť uplatnený nárok na náhradu škody.

(3) Ak je v tej istej veci veľký počet poškodených, spravidla prevyšujúci sto, a jednotlivým výkonom ich práv by mohol byť závažným spôsobom ohrozený účel a rýchly priebeh trestného stíhania, rozhodne v prípravnom konaní na návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) o účasti poškodených v trestnom konaní najvyšší súd uznesením, ktoré sa doručí navrhovateľovi. Ak návrh nebol zamietnutý, generálny prokurátor zabezpečí, aby bolo uznesenie vhodným spôsobom zverejnené.

(4) K návrhu generálneho prokurátora podľa odseku 3, ktorý musí byť odôvodnený, treba pripojiť dosiaľ získaný celý spisový materiál.

(5) Ak je v tej istej veci väčší počet poškodených a jednotlivým výkonom ich práv by mohol byť ohrozený účel a rýchly priebeh súdneho konania, pričom poškodeným nebol v prípravnom konaní ustanovený spoločný zástupca podľa odseku 2, rozhodne o účasti poškodených v súdnom konaní súd; ak súd považuje za účelné ustanoviť poškodeným, ktorí si uplatnili nárok na náhradu škody, spoločného zástupcu, postupuje primerane podľa odseku 2.

(6) Poškodenému, ktorý uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené, môže v prípravnom konaní po vznesení obvinenia na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom aj bez návrhu predseda senátu ustanoviť zástupcu z radov advokátov, ak to považuje za potrebné na ochranu záujmov poškodeného; posledná veta odseku 2 platí primerane. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí poškodený preukázať.

(7) Ak sa už v priebehu konania zistí, že poškodený má dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady spojené s uplatňovaním nároku na náhradu škody v trestnom konaní, zástupcu ustanoveného podľa odseku 6 zruší orgán, ktorý zástupcu ustanovil. Po podaní obžaloby alebo návrhu na dohodu o vine a treste o tom rozhodne predseda senátu.

§ 48

(1) Ak je poškodená osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jej spôsobilosť na právne úkony obmedzená, vykonáva jej práva podľa tohto zákona jej zákonný zástupca, ktorý môže splnomocniť zastupovaním aj organizáciu na pomoc poškodeným.

(2) V prípadoch, v ktorých zákonný zástupca poškodeného nemôže vykonávať svoje práva uvedené v odseku 1 a je nebezpečenstvo z omeškania, predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie ustanovia na výkon týchto práv poškodenému opatrovníka. V prípade trestných činov spáchaných voči blízkej osobe alebo zverenej osobe, ak je poškodeným maloletá osoba, sa za opatrovníka ustanoví najmä štátny orgán alebo poverený zástupca organizácie na pomoc poškodeným. Proti rozhodnutiu o ustanovení opatrovníka je prípustná sťažnosť.

(3) Ak poškodený, ktorý je fyzickou osobou, alebo štatutárny orgán poškodeného, ktorý je právnickou osobou, nemôže vykonávať práva poškodeného podľa tohto zákona alebo je nebezpečenstvo z omeškania, predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie ustanoví na výkon týchto práv poškodenému opatrovníka. Proti rozhodnutiu o ustanovení opatrovníka je prípustná sťažnosť.

(4) Ak ide o uplatnenie nároku na náhradu škody, prechádzajú práva, ktoré tento zákon priznáva poškodenému, aj na jeho právneho nástupcu.

§ 48a Právo na sprievod dôverníka

(1) Poškodený má právo, aby ho na úkony trestného konania sprevádzal dôverník.

(2) Dôverníkom môže byť fyzická osoba spôsobilá na právne úkony, ktorú si poškodený zvolí. Dôverník poskytuje poškodenému potrebnú pomoc, najmä psychickú. Dôverník môže byť zároveň splnomocnencom poškodeného. Dôverníkom nemôže byť osoba, ktorá má v trestnom konaní postavenie sudcu, prokurátora, obvineného, obhajcu, svedka, znalca alebo tlmočníka. O skutočnostiach, o ktorých sa dôverník dozvedel v priebehu trestného konania, je povinný zachovávať mlčanlivosť.

(3) Dôverník nemôže zasahovať do priebehu úkonu trestného konania.

(4) Vylúčiť dôverníka z účasti na úkone trestného konania je možné len vtedy, ak by jeho účasť narúšala priebeh úkonu alebo ohrozila vykonanie tohto úkonu. Ak je dôverník vylúčený, poškodenému sa umožní, aby si zvolil iného dôverníka; to neplatí, ak ide o neopakovateľný úkon alebo neodkladný úkon alebo v prípade dokončenia už prebiehajúceho úkonu.

§ 49

(1) Orgán činný v trestnom konaní je povinný pri prvom kontakte s poškodeným poskytnúť mu v písomnej forme informácie o jeho právach v trestnom konaní a o organizáciách na pomoc poškodeným vrátane služieb nimi poskytovaných.

(2) Orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný poškodeného o jeho právach poučiť a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie. Ak je spôsobilosť poškodeného rozumieť poučeniu ovplyvnená jeho osobnými vlastnosťami, poškodenému sa jeho práva primerane vysvetlia tak, aby tomu rozumel.

(3) V závislosti od osobitných potrieb a osobných pomerov poškodeného a od druhu alebo povahy trestného činu poskytne orgán činný v trestnom konaní poškodenému informácie o

a) možnostiach poskytnutia nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti,

b) druhoch špecializovanej podpory vrátane psychologickej podpory, o ostatných druhoch podpory, ktorá sa mu môže poskytnúť a o náhradnom ubytovaní,

c) postupoch týkajúcich sa podania trestného oznámenia a o postavení poškodeného v súvislosti s týmito postupmi,

d) podmienkach poskytnutia ochrany v prípade hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia alebo značnej škody na majetku,

e) podmienkach získania prístupu k právnomu poradenstvu alebo právnej pomoci,

f) práve na tlmočenie a preklad,

g) opatreniach na ochranu jeho záujmov, o ktoré môže požiadať, ak má bydlisko v inom členskom štáte Európskej únie,

h) postupoch domáhania sa nápravy v prípade porušenia svojich práv v trestnom konaní zo strany orgánov činných v trestnom konaní,

i) možnosti a podmienkach uzavretia zmluvy, alebo o

j) možnosti a podmienkach náhrady trov poškodeného.

Priestupky

§ 49 Priestupky proti občianskemu spolunažívaniu

(1) Priestupku sa dopustí ten, kto

a) inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech,

b) inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví,

c) úmyselne uvedie nesprávny alebo neúplný údaj pred štátnym orgánom, pred orgánom obce alebo pred organizáciou za účelom získania neoprávnenej výhody,

d) úmyselne naruší občianske spolunažívanie vyhrázaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním,

e) sa dopustí konania podľa písmena a) alebo písmena d) na blízkej osobe alebo osobe, ktorá mu bola zverená do starostlivosti alebo výchovy,

f) od iného násilím sám alebo za pomoci ďalších osôb vymáha majetkové práva alebo práva z nich vyplývajúce, o ktorých sa domnieva, že mu patria bez vykonateľného rozhodnutia príslušného orgánu,

g) napomáha osobnou účasťou násilnému vymáhaniu majetkových práv alebo práv z nich vyplývajúcich, hoci na ich vymáhanie niet vykonateľného rozhodnutia príslušného orgánu.

(2) Za priestupok podľa odseku 1 písm. a) možno uložiť pokutu do 33 eur, za priestupok podľa odseku 1 písm. b) až d) a písm. g) pokutu do 99 eur, za priestupok podľa odseku 1 písm. e) pokutu do 200 eur a za priestupok podľa odseku 1 písm. f) pokutu do 331 eur.

Trestné činy

§ 208 Týranie blízkej osoby a zverenej osoby

(1) Kto blízkej osobe alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobí fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie

a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrázaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,

b) bezdôvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,

c) nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilé poškodiť jej zdravie,

d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie, alebo

e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať,
potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,

b) z osobitného motívu,

c) hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený, alebo

d) závažnejším spôsobom konania.

(4) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví viacerým osobám alebo smrť viacerých osôb.

§ 360 Nebezpečné vyhrážanie

(1) Kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmu na zdraví alebo inou ťažkou ujmu takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe,

c) preto, aby inému zmaril alebo sťažil uplatnenie jeho základných práv a slobôd,

d) z osobitného motívu, alebo

e) verejne.

§ 360a Nebezpečné prenasledovanie

(1) Kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že

a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmu jemu alebo jemu blízkej osobe,

b) vyhľadáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje,

c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli,

d) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, alebo

e) ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života,

potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) na chránenej osobe,

b) závažnejším spôsobom konania,

c) z osobitného motívu, alebo

d) verejne.

§ 199 Znásilnenie

(1) Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia donúti ženu k súloži alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe,

c) z osobitného motívu, alebo

d) na žene vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody.

(3) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví.

(4) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním smrť, alebo

b) za krízovej situácie.

§ 200 Sexuálne násilie

(1) Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe,

c) z osobitného motívu, alebo

d) na osobe vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody.

(3) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví.

(4) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním smrť, alebo

b) za krízovej situácie.

§ 201 Sexuálne zneužívanie

(1) Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe, alebo

c) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na dvanásť rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví.

(4) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním smrť, alebo

b) za krízovej situácie.

§ 201a

Kto prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby navrhne dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov osobné stretnutie v úmysle spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie, pričom sám nie je dieťaťom, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

§ 201b

Kto zneužije dieťa mladšie ako pätnásť rokov v úmysle vyvolania sexuálneho uspokojenia jeho účasťou na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití, hoci sa na nich takéto dieťa nemusí priamo zúčastňovať, alebo kto umožní také jeho zneužitie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.